

Proberbs (Proverbs)

Hay A'at Tuwen Liblu An Proberbs

Hituwen Proberbs ya hay nitudo' ituwe ya nadan tuatudun di nun'anomnoman an umat i Solomon. Te hay pangimatunan an nanomnoman nan ohan tagu ya hinan pangun'unudana i Apu Dios. Ya hay hipun tuwen nitudo' hitu ya hay nuntutuduwan Solomon hinan imbabalena an alyonay, Nan nanomnoman an tagu ya hi Apu Dios di un'unudona mu nan adi umun'unud ya paddungnay ma"id ha nomnomna. Ya nan athidin tagu ya dusaon Apu Dios. Ta hiya nan intugun Solomon an mahapul an innilaon nan a'at di nanomnoman. Ya hay nangipaddungana i Apu Dios ya hinan la'ing an paddungnay mun'ayag hinadan tatagu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay tugun ta manomnoman ya luma'ing di ohan tagu ta adina iyunnud hinan at'atton nadan paddungnay ma"id ha nomnomna (Proberbs 1-9)
2. Hay numpahhiwan nan tagun nanomnoman ya nala'ing ya nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna (Proberbs 10-15)
3. Hay ma'at hinan maphod di pangatnan tagu ya nan ma'at hinan adi maphod di pangatnan tagu (Proberbs 16-31)

Hay Iyatan Datuwen Tuatudu

1 Datuwe nadan maphod an tutdudun Solomon* an imbabalen David an patul ni' nadan tinanud Israel. 2 Datuwen tutdudu ya ipa'innilanay aton ta'un manomnoman ya matugun ta maphod di pangat ta'u ya atbohdi bumoddang hi panginnilaan ta'uh nadan tutdudun naligat an ma'awatan. 3 Ya bumoddang boh aton ta'un matudduwan ta maphod di pangiy'e ta'u ya nipto' di aton ta'u ta ma"i ha pangipangngelan ta'u. 4 Ta ta'on on nadan agge nanomnoman ya mabalin an matudduwanda. Ya nadan mumpangilog ya adalonda hi'on nganne nan nipto' hi atonda. 5 Ya ta'on on nadan nun'anomnoman ya maphod on mundongolda ta ma'udman nan innilada ta abalinandan manginnilah nan nipto' an aton. 6 Ya bumoddang datuwen maphod an tutdudu an umat hinadan waday nipa"elana ta mabalin an ma'awatan nan ibalanan nan hapit di nanomnoman ya nadan udum an tutdudun naligat hi ma'awatan an umat hinadan nipa"el.

7 Ot nan tagun waday takutna i Apu Dios ya hidiyey ihipunan di luma'ingana. Mu nan pad-dungnay ma"i ha nomnomnan tagu ya pihulona nan maphod an tugun di nanomnoman.

Hay Mahapul An Innilaon Ha Mangilog An Imbabale

8 He"an imbabale† ya ihamadmun unudon nan tugun da amam i inam. 9 Te nan ituddudan he"a ya ipaphodnay pangatmu ta umat hinan

* **1:1** 1:1 Niddum boy tutdudun di udum an tatagu. † **1:8** 1:8 Hay nangali ituwe ya hi Solomon.

aton nan maphod an pongot onu maphod an banggol an paphodonay tigon di ohan tagun mangusal. ¹⁰ Ot he"an imbabale ya adi'a mihapitan hinadan tatagun mangmangngat hi pumbahulan ¹¹ an ta'on on alyondan he"ay, Ma'a ta mi'yali'an da'mi ta eta'u mumbota' hi kumpulan mundundunnu ta patayon ta'u. ¹² Ta paddung-nay ihakmal ta'u on innayun ta'un inaminul dida an ta'on onda matagu. ¹³ Ta wan mapnuy bale ta'uh nadan alan ta'un nun'abalol an gina'uda. ¹⁴ Ot agam ta mi'yali'an da'mi ta wa'e ha inala ta'u on ginogodwa ta'u.

¹⁵ Mu hanat ta'on onda atonhidi i he"a an imbabale ya adim ipatnan ma'ma'ye i dida. ¹⁶ Te dida ya hi kittang on pumateda ya gahin ahan onda mangat hi adi maphod. ¹⁷ Nadan hamuti ya adida makna hi'onda tigtiggon di pangi'apyan hinan puntawang i dida. ¹⁸ Mu adi athidi i danaen tatagu te onnot on diday ay mangap'apyah ahablutanda ta mateda. ¹⁹ Te athinay pumbalinan nadan tatagun e pumatepate an gapuh omnodah nan mikadangyan.

Hay La'ing Ya Ay Mun'ayag Hinan Kalata

²⁰ Hay la'ing ya umat hinan babain mun'ayag hi tataguh nan kalata ya hinan a'am'amungan di tatagu. ²¹ Ya umat boh nan tagun e tumukutukuk hi awadan di dakol an tatagu ya hinan hawwangon hinan boble ²² an alyonay, Da'yun agge nanomnoman ya undan agge ayu immengleh nan athinan a'atyu. Ya ta'on on da'yun mungngohe ya da'yun adi maphod di nomnomna ya anuud ya ahi ayu matudduwan.

²³ Hi'on donglonyu nan pangihingal'un da'yu ya nomnomnomyu an idattan da'yuh maphod an nomnom ya impa'innila' i da'yu nan wah nomnom'u. ²⁴ Mu ningamut an adiyu pohdon an ta'on ona' umaya'ayag. Ya unhaot dingngolyu nan pinadana' i da'yu. ²⁵ Ot gapu ta aggeyu hinangut nadan tugun'u ya adiyu abuluton nan pangihingal'un da'yu ²⁶ ya ahi da'yu ngihngihilan i ha'on ya dinildilah hitun dumatngan di adadaganyu an nunhiglay punligatanyu. ²⁷ Ta ay mabikah an puwo' ta pun'iye"e da'yu ta i diye ya nunhiglay inomnomyu ya punligatanyu. ²⁸ Ya mumpaboddang ayu mohpe i ha'on mu adi da'yu tobalon an ta'on on adi ayu mangmanghop an e manama' i ha'on mu adi ayu pa'ahamma' i ha'on. ²⁹ Te ningamut an adiyu pohdon an matudduwan ya atbohdin adiyu pohdon an ha'on an Dios di takutanyu. ³⁰ Ya gapu ta adiyu abuluton nadan tugun'u ta ngohayonyu nadan panugun'u ³¹ ya apitonyu nan imbungan nadan ina'inatyu te nunhiglay ma'at i da'yu an gapuh nan a'atyu. ³² Te inwalongyu nan tugun ta umat ayuh nadan agge nanomnoman ta hiya nan palpaliwanyu ya mabahbah ayuh umudi. ³³ Mu nadan mangngol hinadan tugun'u ta un'unudonda ya malinggopda ya madinolda te ma'id ha itakutdah ma'at i dida.

2

Hay Ma'at Hinan Nanomnoman

¹ Imbabale', igongaham tun itugun'un he'a ta hiyay pun'onanom hi nomnommu. ² Ta wan

adalom di atom an manomnoman ya luma'ing.
3 Ot pohdom'en ma'awatan nan ituddun nadan
nun'anomnoman 4 ya mahapul an adi'a mang-
manghop ta umat hinan atom an manama' i ha
natala' hi pihhu onu ha nipa"eh nabalol an odon
ta ingganah onmu hama'on. 5 Ot gahin di athidiy
atom an manama' ta mabalin an innilaom di
a'at Apu Dios ya ma'awatam di a'atna hi'on
waday takutmu i hiya. 6 Te hi Apu Dios di
mangdat hi la'ing ya abalinan an manginnilah
an namin nadan nahamad hi ma'adal ya nan
abalinan an manginnilah nadan nipto' hi aton.
7 Ya waday indadaana an nipto' an tugun an
midat hinadan mangat hinan pohdona ta hiyay
ay hapiyodan mangun'unud i hiya an Dios.
8 Te ipappapto'na nadan maphod di pangatda
an nanongnan umun'unud i hiya. 9 Ot hi'on
unedom nadan tugun'u ya innilaom an mangat
hi maphod ya nipto' ya ta'on on nganney ma'at
ya innilam di nipto' hi atom. 10 Te manom-
noman'a ya mipa'amlong'ah nan na'adalmun
tutudu. 11 Ot nan abalinam an mangimatun
hinan nipto' ya nan maphod an pangat ya diday
ay mangipapto' i he"a. 12 Ta nan em anomnoman
di mangihwang i he"ah nadan at'atton nadan
adi maphod di pangatda an tatagun bumahbah
di hapitonda. 13 Te dida ya inwalongda nan
nipto' an pangiyee ta nan ay nahilngan an
pangiyee di impa'inghadan aton. 14 Ya hay
pun'amlonganda ya nan pangatandah nadan adi
maphod an bumahbah. 15 Ya inaynayunda nan
kuluk an pangatda te ningamut an ma'layyahda.
16 Mu hay oha boh iyatan nan e anomnoman

ya mibaliwda hinadan mi'ilala'i an binabai an ta'on onda nalahin ya eda bumalbalih linala'i an gapuh nan panapitda. ¹⁷ Te tinaynanda nan ahawada ta imbahhoda nan imbagadan atondah din nun'addumanda. ¹⁸ Ot nan lala'in e mi'yinghah nan athidin babai ya paddungnay i'wanah nan awon di atayan ta e middum hinadan nate. ¹⁹ Te ma'id ha lala'ih e mi'yingha hi athidin babai ya mabalin an mibangngad hinan a'at di nitaguwanah din hopapna. ²⁰ Ot hiya nan mahapul an iyunnudanmuh nan pangat di nun'anomnoman ta nan nipto' an pangat di ipa'ingham. ²¹ Te nan mangat hinan pohdon Apu Dios an dida nan nipto' di pangatda ya diday mabati hi munhituh nan numboblaysia. ²² Mu nadan adi maphod di pangatda ya nadan mumpunlayah ya mapogpog di nitaguwanda.

3

Hay Tugun Hinan Mangilog An Lala'i

¹ Imbabale', adim linglingon datuwen itudtudu' i he"a te mahapul an iha"admuh nomnommu ta hiyay inaynayunmun unudon.

² Ot atom'ehdi ya malingngop'a ya dumukkey pi'taguwam hitun luta. ³ Ya adim idinong an mangipatigoh homo'muh ibbam an tagu ya adim ilaylayahhan dida ta aymu ibanggol nan nipto' an pangat ya atbohadin iha"admuh nomnommu ta ay nitudo' hidi. ⁴ Ot atom'ehdi ya umipa'amlong'a i Apu Dios ya ta'on on nadan tatagu.

⁵ Ya hi Apu Dios di pangidinlam hi an namin an ma'ma'at hi nitaguwam ta adim idinol hinan malpuh nomnommu. ⁶ Ya an namin di nomnomnomom hi atom ya bagaam hi Apu Dios ta wan ipa'innilanan he"a nan nipto'.

⁷ Ya adi namaaggon inalim hi nomnommuy innilam an namin di at'attom. Mu hanat waday takutmu i Apu Dios ta adim aton nan nibahho. ⁸ Te hidiyey mangipaphod hi punnomnom ya ta'on on hay adol ta mapmaphod di li'nana.

⁹ Ya dayawon ta'uh Apu Dios hinan kinadanyan ta'u ta ipabanggad ta'un hiya nan mamangulun apiton ta'u. ¹⁰ Ot aton ta'u'ehdi ya mahawwalan di apiton ta'u ta ma"apnu nadan alang ta'u ya atbohdi nadan buhi ta'u an mamapnuh nan pinahapah an bayah.

¹¹ Imbabale', adi'a bumungot hi'on da'a ihingal i Apu Dios hinan nibahhawam ta abulutom an hidiye ya panugunan he"a. ¹² Te nan tagun pohpohdon Apu Dios ya titilgonah nan nibahhon at'attona an umat hinan aton nan ama hinan imbabalanan umipa'amlong i hiya.

¹³ Ot mipa'amlong nan tagun pinhodnan manomnoman ta innilaona nan nipto' ya nan nibahho. ¹⁴ Te ongal di iboddangnah nan nitaguwan mu nan pihhu ya balitu'. ¹⁵ Te nabalbalol nan e anomnoman mu nan nabalol an rubi onu nan kumpulnan mikadanyan. ¹⁶ Ya nan nanomnoman ya dukkey pi'taguwana ya kumadkadanyan ya atbohdi mapemanan ¹⁷ ya malinggop ya waday amlong hi nitaguwana. ¹⁸ Ya umat boh nan bungbunga"an an mangdat

hi itaguwan ta hiya nan mipa'amlong nan tagun nanomnoman.

¹⁹ Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad abunyan ya an namin di wada an gapuh la'ingna.

²⁰ Ya gapu boh la'ingna ya winadanay baybay ya wangwang ya wa"el ya hay udan an malpuh nan bugut.

²¹ Imbabale', hanat minaynayun nan maphod an nomnommu ta way atom an mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho ta adim iyabulut an mama"i'd danaen he"a. ²² Te danaey mangdat nimpe hi pumhodam ya nan nahamad an pi'taguwam. ²³ Ta madinol'a an mi'daldallanan an ma"i'd ha ihali'dudam. ²⁴ Ya malinggop hi em alo'an te ma"i'd ha itakutmu. ²⁵ Ya adi'a minomnoman hi'on waday dumatong hi punligatan hinan nitaguwam ta adi'a umat hinan tagun adi maphod di at'attona an hidiyey manadag i hiya hinan dumatngan di punligatana. ²⁶ Te ipapto' da'an Apu Dios ya adina iyabulut an paddungnay makna'ah nan hulu.

²⁷ Ya adim ukuhan an bumoddang hinadan munhapul hi boddang hi'on mabalinam. ²⁸ Ta wada'ey umalin mumpaboddang ya adim alyon hi indanit bigat hi'on mabalin an boddangam i diyen algo.

²⁹ Ya adim nomnomnomon an mangat hi adi maphod hinan hinaggonmun waday dinolnan he"a. ³⁰ Ya adi namaaggon pinabahulmuy ohan tagu an namamah on ma"i'd ha inatnan he"ah adi maphod.

³¹ Ya adim amohan nan mabungot an tagu ta adim iyunnud hinan pangatna. ³² Te hi Apu Dios

ya nunhiglay bungotnah nan adi maphod di pangatna mu maphod di pi'hayyupanah nan tagun nipto' di pangatna. ³³ Ya adina wagahan nan adi maphod di pangatna mu wagahana nan nipto' di atona. ³⁴ Te hi Apu Dios ya ngihngihilana nan mumbaktun tagu mu ongal di boddangnah nan tagun nanongnan mumpada"ul.

³⁵ Nan nanomnoman an tagu ya malispitu mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya mibabain hi tatagu.

4

Nan Maphod An Tugun Di Ama Hinan Imbabalena

¹ Da'yun imbabale' ya igongahanyu tun tugun'un hi amayu. Ta ihamadyun donglon ta wan manomnoman ayu. ² Te hituwen ituddu' ya maphod ot unudonyu ta adiyu linglingon. ³ Hidin a'ung'ungnga' an wadaa' i da ama ya pa"ipapto'a' i ina te oh'ohhaa' an imbabalena. ⁴ Ta intanuduwana' i ama an alyonay, Imbabale', ihamadmun donglon tudan tugun'u ta hiyay un'unudom ta malinggop di itaguwam. ⁵ Ya maphod on hay gamgamam hi mawadan he"a ya nan em anomnoman ya nan abalinam an manginnilah nan nipto' hi aton. Ya adim linglingon datuwen ituddu' ta un'unudom ta adim iwalong. ⁶ Ta adim iwalong di em anomnoman te hiyay ay mangipapto' ya mangibaliw i he"a. ⁷ Te ma"id ha udum hi nabalbalol mu nan e anomnoman. Ot atom an namin di abalinam ta way atom an manomnoman an ta'on on ibayadmun namin nadan wadan he"a muta manomnoman'a. ⁸ Ot

atom'ehdi ya lo'tat ya mumbalin'ah mapemanan an tagu. ⁹ Ta paddungnay nungkorona'a i ha mapmaphod an korona.

Hay Adi I'uyugan Hinan Adi Maphod Di Pangatnan Tagu

¹⁰ He"an imbabale' ya onha donglom tun ituddu' ya inun'unudmu ot madukdukkey pi'taguwam hitun luta. ¹¹ Te hay ituddu' ya nan pangat di nanomnoman an tagu ta bumoddang hinan em pangatan hinan nipto' an pangiyee. ¹² Ot unudom'e ta matigoh nan pangatmun nanomnoman'a ya ma"i'd ha bumahbah nan em pi'taguwan ta ta'on on aymu tanagtagon on adi'a matukkad. ¹³ Ot un'unudom nadan dingngolmun tugun ta adim linglingon te datuwey mangdat hi maphod an itaguwam. ¹⁴ Ta adim iyunnud hinadan tatagun adi maphod di pangatda te hidiyey impa'inghada. ¹⁵ Ot mahapul an adi'a ma'ma'yat hinan athidin pangat ta adim goton an iyunnud hinadan at'attonda ta onmuot padutu'an di nitaguwam. ¹⁶ Te nadan tatagun athidiy a'atda ya adida duminong ta ingganah on waday atondah adi maphod. Ya adida malo' ta ingganah on waday dadagondah ibbadan tagu. ¹⁷ Te dida ya nan pangatandah nadan adi maphod an abahbahan di ibbaday ayda i'ilog. ¹⁸ Mu nan nipto' an pangat ya mipaddung hinan patal hinan mun'abigat an pumatal an pumatal ta ingganah on mangimpapatal. ¹⁹ Mu nan adi maphod an pangat ya umat hinan nunhiglan munhihillong ta adida tigon di agahanda.

Hay Punhalipodpodan Hi Pangat

20 He"an imbabale ya igongaham ta pa'addonglom an namin tun ibaga'. 21 Ya inha"admuh nomnommu ta ma"id ha ta'on on ohah malingling. 22 Te nan tagun mangun'unud i datuwen tugun ya nanongnan maphod di pi'taguwana ya pumhod di li'nan di adolna. 23 Ot mahapul ahan an guwalyaam nan punnomnommu ta wan nan maphod di nanongnah mun'onan te hiyay paddungnay obob an mangdat hi itaguwan. 24 Ta adim goton an hapiton di layah ya nan kumpulnan lummuh abaliyan di ibbam an tagu. 25 Ya tigom ta adi'a mahaliwah nadan mahapul hi atom ituwen atagum ta umat'ah nan tagun padutu'anan umeh nan pangayana. 26 Ta hiya nan pa'annomnomom hi'on nganne nadan nipto' an pangat ya dadiyey inatmu. 27 Ta adim aton di kumpulnan adi maphod ta nan nipto' an pangat di inaynayunmun aton.

5

Hay Adi Punluktapan

1 Imbabale', igongaham tun tugun'u ta hiyay nomnomnomom 2 ta wan innilam an mamilih maphod hi atom ya hapitom.

3 Hanan babain mi'ilala'i ya huma'ul te maphod di panapitna an ay malumiih an danum di iyukan ya ay lanan di olibo. 4 Mu hay umudi ya han ligat ya hakit di nomnom di angangonah nadan linala'in nabaliyan. 5 Ya nan lala'in miyun'unud hi athidin babai ya hidiyey lummuh atayana. 6 Ya nan athidin babai ya

ma'id hi nomnomna nan lummuh pi'taguwan te nan nibahhoy at'atona mu aggena innilay pumbalanan nan at'atona.

⁷ Ot he'an imbabale' ya igongaham hituwen tugun'u ta adim linglingon. ⁸ Hay maphod ya adi'a e miyun'unud hinan athidiy a'atnan babai ya ta'on on hinan balena ya adi'a e mihaghaggon hidi. ⁹ Te undan pohdom an ipatigoy pamhod-muh nan athidin babai ta lummuh ma'id ha pamiyal di tatagu i he"a ya pinaligat da'ah nan mabungot an ahawana. ¹⁰ Ya inalan di udum an tatagu nan kinadangyanmu ya an namin an nablayam. ¹¹ Ta hay umudi ya ma'ulat'a ta ingganah on ammunay tungalmuh mabati ta nunhiglay em umukayungan. ¹² Ya ahim mohpe alyon di, Athituy na'at te agge' pinhod an patugun. ¹³ Onha inunud'u nadan nun'anomnoman an nuntudtudu ¹⁴ ot wan adi nunhiglay e' nipada"ulan hi ad uwani.

¹⁵ Ta hiya nan hay maphod ya adim tuwali iluktap nan ahawam ta hiyay nanongnah poh-pohdom. ¹⁶ Te undan pohdom an wadaday imbabalem hi kumpulan binabai? ¹⁷ Hanan nun'ahawa ya dida ya ammuna ta ma'id ha udum hi em iyun'unudan.

¹⁸ Ot hanat nan ahawam tuwali di nanongnah pun'amlongam. ¹⁹ Te mapmaphod nan ahawam. Ot hanat nanongnan umamlong'ah nan pamhodna. ²⁰ Ot he'an imbabale' ya adim ipatnan omnawan nan babain mi'ilala'i ta adi'a mi'mi'yeh nan babain waday ahawana.

²¹ Te hi Apu Dios ya tigtiggonan namin nan at'aton di ohan tagu ta hiya nan innilanan namin

di pangapangayana. ²² Ot nan pumbabhahulan di ohan tagu ya hidiyey ayna aknaan ta ay talin mamobod i hiya. ²³ Ta hay iyatena ya gapuh adina dumngolan ta hidiyey mangipiyeen hiyah nan lubu'.

6

Adim Ihapit Nan E Munggawat

¹ Imbabale', hi'on inabulutmun he"ay mangihapit i ha gumawat ² ta niluh an inatmu ya ay'a nahablut te mabalin an he"ay hingilonda. ³ Mu hay maphod hi atom ya e'a mumpahpahmo' hinan gimmawat ta adina ibahhon bayadan ta wan bokon he"ay pumbagaanda. ⁴ Ot adi'a madmadinnol an malo' onu mun'ible ⁵ ta ingganah umaan'a i diyen em nahablutan ta ay'a hamuti onu ulha an nihwang hinan mun'anup.

Hay Tugun Hinan Ma'ahiggan Tagu

⁶ Nan ma'ahiggan tagu ya maphod on itigonah nan pangat nadan gulom ⁷ te dida ya ta'on hi ma'id ha mummandal i dida an muntamu ⁸ ya ma"ugo'e ya inniladan mangidadaan hi anonda. ⁹ Mu nan ma'ahiggan tagu ya palpaliwanan malmallo'. ¹⁰ Ya alyona eh'ay malo' ni' i ha na'omtang onu op'opona ni' di ta'lena ta mun'ible ¹¹ ya pinalpaliwanaot ya ma'ma"idan an namin di mahapulnah nan nunhituwana an ay nahod'ap.

Nan Adi Maphod An A'at Di Tatagu

¹² Nan adi ahan maphod di nomnomnan tagu ya amod on nan layah di ena hapihapiton ¹³ ya

amod on mungkodyat ya dakol di udum hi atonan bumalih tatagu ¹⁴ te hay nonomnomona ya hay ena punlayahan ta hiya nan an namin di umayana on wadan waday atonan bumahbah. ¹⁵ Athidiy amodna e ato'aton ta alinah on ay kimmaynit ya dimmatong ha nunhiglan punligatana ya ma'id mo ha ena pumhodan.

¹⁶ Waday pitun a'at di tatagun nunhiglan umipabungot i Apu Dios

¹⁷ an umat hinan mumbaktun tagu ya nan agge immannung di hapitonan tagu ya nan pumapateh ibbanan tagu an ta'on on ma'id ha bahulna

¹⁸ ya nan numanomnom hi adi maphod hi atona ya nan hi kittang on mangat hi adi maphod ya

¹⁹ nan layah di puntistiguna.

Ya athidi boh nan tagun bumahbah hinan maphod an punhahayyupan di tatagu.

Hay Adi Punluktapan

²⁰ Imbabale', unudom nan tugun amam ya atbohndin adim linglingon nadan intanuddun inam ²¹ ta iha"admuh nomnommu an aymu ibabanggol. ²² Ta dadiyen intugunday ay mangipappapto' i he"a hinan kumpulnan umayam ya ta'on on nan mahdom. Ya ta'on on hinan bumangonam ya datuwey nomnomnomom. ²³ Te nan tugundan he"a ya umat hinan mumbinang an dilag an ituddunay pummaphodam. Ya atbohndih nan panitilogdan he"a an hidiyey panginilaam hi a'at di maphod an itaguwam ²⁴ ta miyadawwi'ah nadan adi maphod di pangatdan

binabai ya ta'on on nadan ay ma'aphod di hapitonan nun'alahin an binabai. ²⁵ Ot hanat adi'a maha'ul hinan amaphod di tigon di adolna onu hinan matana. ²⁶ Te nan mi'ilala'in babai ya mabalin an mabayadan i ha ipinghan an anon ya mabalin bon hiyay lummuh atayan nan lala'in nangiluktapana i ahawana. ²⁷ Te nipaddung hinan bala an undan mabalin an ikabuy ya adi maghob di lubang. ²⁸ Ya atbohdi an adi mabalin hi igoppa' hinan bimmalan apuy ya adi ma'atungan di dapan. ²⁹ Ot athidih nan lala'in e mi'ilo' i ha nalahin an babai te umannung an waday dusana.

³⁰ Te ta'on on nan mangakoh anona an gapuh inagangna ³¹ ya onha ma'akhupan ot ihaliwda ta hay pumbayadna ya mumpipitu hinan balol di inakona ta hinuddum ya mahapul mon ibayadnan namin nan wadan hiya. ³² Mu namamah nan umiluktap an lala'i an paddungnay agge nanomnoman te hiya ya dinadagnay nitaguwana. ³³ Te mi'patte nan ahawanan hiya ya pihulon mon di tatagu ta mipada'ul hi ingana. ³⁴ Te gapuh annel nan lala'in inluktapda ya nunhiglay bungotna. Ta hiya nan ma'id ha homo'nah pangiballohana. ³⁵ Ta ta'on hi atnay idatdah punhaliwana ya adina abuluton te adi ma'aan di bungotna.

7

¹ Imbabale', nomnomnomom hituwen itugun'u ta adim linglingon an mangat hinan alyo' hi atom. ² Ta ihamadmun unudon nadan tugun'u ta hiyay nabalol i he"ah nan pi'taguwam. ³ Ta

ipa'ingham an aton nimpe nadan tugun'u ta aymu intudo' hi nomnommu. ⁴ Ibilangmuh ay hi ibbam onu gayyum hanan tugun an mangdat hi anomnoman. ⁵ Te hiyay mangihwang i he"ah nadan umiluktap an binabai an ay ma"aphod di hapitonda. ⁶ Wada han naminghan an mun'uh'uhdunga' hinan tawah balemi ⁷ ya minangmang'uy mumpangilog an linala'in agge nun'anomnoman. Ya wada han ohan mapto' an agge nanomnoman ⁸ te inipluynah nan nundammuwan di kalata an nihaggon hi balen han babain mi'ilala'i ⁹ yaden nahdom mo. ¹⁰ Ya nahanawwang hidiyen babain ena pundamu yaden mapto' hinan nunlubungna an ona tuwali ninomnom an bumalbali. ¹¹ Ya hidiyen bo udot an babai ya aggena innilan bumain ya ma"i'd ha ono'nongna ya impa'inghanan e munhawangan. ¹² Ta kumpulnan awadan di tatagu ya wahdin munhood hi baliyana. ¹³ Ta umat hinan inatnah nan mangilog an lala'i an ona dinamu ot pun'idonan hiya ot awalona. Ya ma"i'd ha baina an namaag ya alyonay, ¹⁴ Waday ini'nong'u i Apu Dios hi ad uwanin algo ta inat'u din insapata' hi ato' ta hiya nan wahdiy makan hi balemi. ¹⁵ Ta hiya nan immaliya' ta hama'on da'a ya maphod ta inakhupan da'a. ¹⁶ Ya inabo'a' nan alo'an hinan mun'aphod di kololnan linen an nalpuh ad Egypt. ¹⁷ Ot ha"ada' boh bangbanglu an mira ya alos ya sinamon. ¹⁸ Ot ma'a ta umetah balemi ta eta mun'am'amlong an duwa hi ingganah nan mawi"it. ¹⁹ Ya alyona boy, Adi'a tumakut i ahawa' ot ma"i'd an adawwiy

immayana. ²⁰ Ya ongal nan pihhun binaluna ta hiya nan adi umali ta ingganah tun umongal nan bulan. ²¹ Ya nihapitan moh diyen lala'i an gapuh nan ma"aphod an nanapit nan babai. ²² Ot inayunan mi'uyug ta umat hinan baka an ipluynah nan pamaltiyandan hiya. Ya umat boh nan ulha an namaag ya ipluynah nan bitun agahana. ²³ Ya nipaddung boh nan hamuti an ini-pluynah nan tawang te aggena innila an hidiyey atayana. ²⁴ Ot hiya nimpe nan donglona' i da'yun imbabale' ta igongahanyu tun ibaga'. ²⁵ Ta adiyu iyabulut an ihapitan da'yu i ha athidiy ababaina ta wan adiyu iwala' nan maphod an pangatyu. ²⁶ Te gapuh nadan mumpunlayah an binabai ya dakolday linala'in nadadag di nitaguwanda. Ta adi mabilang di linala'in nun'a'ate an gapun dida. ²⁷ Te nan lala'in e humgop hi balen nan athidin babai ya ayna inipluy hinan panton di lubu' ta hidiye nimpey lummuh atayana.

8

Hay Nipa"elan Di Anomnoman

¹ Donglonyu te nan e anomnoman ya nan la'ing ya nipaddung hinan tagun umaya'ayag. ² Ta ta'on on hinadan nun'abaktuh nan boble ya hinadan numpundammuwan di kalata on wahdi. ³ Ya hinadan hawwangon hinan boble on wahdin ay umaya'ayag ⁴ an alyonay, Da'yun tatagu ya donglonyu tun ibaga'. ⁵ Te nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman. ⁶ Ot igongahanyu tee tun ibaga' te maphod an ongal di boddangnan da'yu ⁷ te immannung tun

ibaga' mu ma'ahihhiwoa' hinan layah. ⁸ Ta hiya nan an namin nan itugun'u ya miyunnudan hinan pohdon Apu Dios an ma'id ha niddum hi bumahbah. ⁹ Ot nan tagun nanomnoman ya abulutona an immannung tun ibagbaga' an ma'id ha nibahho. ¹⁰ Ot maphod on hanan tugun'u di un'unudonyu ta wan hay eyu anomnoman di gamgamanyu ta bokon hanan pihhu onu balitu'. ¹¹ Te nan e anomnoman ya nabalbalol mu nan magamgaman an umat hi balitu'. ¹² Onha humapit hituwen e anomnoman ot alyonay, Ha'on an e anomnoman di nalpuwan nan la'ing ya nan abalinan an manginnilah nipto' hi aton ya nan nipto' an ma'adal. ¹³ Ot nan waday takutna i Apu Dios ya nunhiglay aggena naminhodan hinadan adi maphod. Ya athidi boh nan anomnoman an nunhiglay aggena naminhodan hinan lattuwag ya bungot ya nan adi maphod an pangat ya panapit. ¹⁴ Te ha'on an nanomnoman ya maphod di panugun'u ya punnomnom'u ya ongal boy abalina'. ¹⁵ Ya ha'on di nalpuwan di abalinan nadan patul an mun'ap'apu ya ta'on on nan nipto' an uldinda. ¹⁶ Ya ha'on boy alpuwan di abalinan nadan udum an ap'apu an mangipangpangulu ya mangipanuh hinadan tatagu.

¹⁷ Ha'on an hi anomnoman ya pohpohdo' nadan naminpinhod i ha'on. Ot nan adi mangmanghop an manama' i ha'on ya akhupana'. ¹⁸ Te ha'on di nalpuwan nan kinadangyan ya nan e apiyalan ya nan nipto' an pangat. ¹⁹ Ya nan ato' an munwagah ya nabalbalol mu nan namahmah an balitu' ya nan nanginan silber.

²⁰ Ya hay inaynayun'un aton ya nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ta nipto' di ato' an mangipanuh hi tatagu. ²¹ Te pun'idat'uh nadan tatagun naminpinhod i ha'on di nahamad an mikadangyan.

²² Hi Apu Dios ya ha'on an hi anomnoman di namangulun winadanah din hopapna ot ahina lumuwon an namin di matigo. ²³ Te pinto'a' tuwalin pun'ibbana hidin ma'id ni' tun luta. ²⁴ Ta hiya nan wadaa' tuwalih din ma'id ni' nan nalitingan an umat hi baybay ya ulih ²⁵ ya ta'on on nadan billid. ²⁶ Ya wadaa' boh din nunlumuwanah nan hopap di pito' ot ahi tun luta ya an namin nan matigo an umat hinan puntanoman. ²⁷ Ya wadaa' boh din nangiphodanah ad lagud ya nan numbattanan di baybay ya ad lagud. ²⁸ Ya wadaa' boh nunlumuwanah bugut hi ad lagud ya hay nangipatuluwana hiling hi dallom nan baybay. ²⁹ Ya wadaa' boh nangimandalanah nan liting hinan baybay ta adina la"uhan nan nadutu' an pogpog hidin nangiyammaanah gopnad nan mamagan luta. ³⁰ Ta ha'on di nanongnan nun'ibban Apu Dios hi bumoddang i hiyah nunlumuwanah an namin. Ya umipa'amlonga' i hiyah binigat yaden athidin ha'on an nanongnan mun'am'amlonga' hi nihaggonanan ha'on. ³¹ Ya ongal boy pun'amlonga' hinan lutan limmuna an namamah nadan tatagun nunhituhdi.

³² Ya alyon bon nan e anomnoman di, Da'yun imbabale' ya maphod di donglona' i da'yu ya unudonyu nan pangat'u ta mipa'amlong ayu. ³³ Ya tigonyu ta igongahanyu nadan tugun'u ta adiyu iwalong ta wan manomnoman ayu.

34 Te mipa'amlong nan tagun manginaynayun an mundongol hi tugun'u ta abigabigat on nundadaan an mi'happitan i ha'on. 35 Te nan tagun mangakhup i ha'on ya inakhupana boy pi'taguwana i Apu Dios. Ya ma'amlong hi Apu Dios i hiya. 36 Mu nan tagun agge naminhod i ha'on ya hay adolnay inakihana. Te an namin nadan agge naminhod i ha'on ya hay atey mihmihhod i dida.

9

1 Nan e anomnoman ya umat i ha nangiyammah balenan pituy* tu"udna. 2 Ta hidin nagibbuh ya ninomnomnan mumpahamul ta indadaana nadan makan ya ma'inum. 3 Ot honagona nadan binabain baalna ta eda mun'ayag hi umalin mi"an ot umedah nan na'abbaktu i diyen boble ot eda mun'ayag 4 an alyonday, An namin ayun agge nanomnoman ya umali ayuh nan punhamulan. 5 Te dakol di nidadaan hi makan ya ma'inum. 6 Hanat idinongyu nadan pangat di agge nanomnoman ta mipto' di pangatyu ta wan maphod di nitaguwanyu.

Nan Nanomnoman An Tagu Ya Mabalin An Papahiw

7 Hanan mangihingal hinan ma'ammahiw an tagu ya hiya ot boy mipadngolan. Ya atbohdi nan adi maphod di pangatna an onaot pahakitan nan mangihingal i hiya. 8 Ot hiya

* **9:1** 9:1 Nan pitu hinan Biblia ya hay pinhodnan ibaga ya ma'id ha adi maphod hi middum.

nan adim ipatnan pahiwon nan ma'ammahiw te ahiwawan da'an hiya. Mu nan nanomnoman an tagu ya ihingalmu'eh nan ibahhawana ya pohpohdon da'a otahan. ⁹ Te itudduwam'e nan nanomnoman an tagu ya bumoddang i hiya ta iyal'alaman manomnoman. Te nan athidin maphod di pangatnan tagu ya nan itugunmu i hiya ya middum hinan innilana tuwali.

¹⁰ Nan waday takutna i Apu Dios ya hidiyey hipun di ena anomnoman. Te nan tagun innilanay a'at Apu Dios ya hiyay nanginnilah nipto'.

¹¹ Ot nan nanomnoman an tagu ya dukkey pi'taguwanah tun luta. ¹² Nan nanomnoman ya waday maphod an gun'udona. Mu nan ma'ammahiw an tagu ya holtaponay punligatan.

¹³ Nan tagun paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya nipaddung hinan babain adina ono'nongon di hapitona ya aggena innilan bu-main te ma"i'd tuwali ha in'innilana. ¹⁴ Ya impa'inghanan e umbun hinan way panton di balena an nipattuk hinan nabaktu i diyen boble. ¹⁵ Ta kumpulan munla"uh an ta'on on padutu'anan umeh nan pangayana on pun'ayaganan ¹⁶ alyonay, Dumagguh'ah tun bale'. ¹⁷ Nan akawon an liting ya maphod hi panginuman. Ya athidi boh nan makan an impohpohodna hi'on ipa'pa"eh panganan.

¹⁸ Mu agge innilan diyen tagun hanan hunggopahdiy lummuh atayana ta middum hinadan udum an nabaliyan an nun'a'ate.

Hay Tugun Solomon

¹ Datuwe nadan udum an tugun Solomon.

Nan nanomnoman an imbabale ya umipa'amlong hinan hi amana mu nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya hiyay gapunah inomnoman nan hi inana.

² Nan kinadangyan an kuluk di na'alana ya ma"i'd ha idatnah iphodan. Mu nan nipto' di na'alana ya hidiyey mamalodpod hinan taguh atayana.

³ Hi Apu Dios ya adina iyabulut an ma'agangan nan tagun maphod di pangatna mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya adina idat nan gagamgamaña.

⁴ Nan humigan muntamu ya hiyay lummuh awotwotana. Mu nan mahlun muntamu ya kumadangyan. ⁵ Ya nan nanomnoman an imbabale ya idadaanay anonah nan ahitulu. Mu nan imbabale an ta'on on ahitulu on attaonan malmallo' ya umipabain.

⁶ Nan tagun nipto' di pangatna ya mawagahan. Mu nan panapit nan tagun adi maphod di pangatna ya panophopnah a'at di bungotna.

⁷ Nan tagun maphod di at'attona ya nanongnan nomnomnomon di tataguy amaphodna. Mu nan adi maphod di at'attona ya lo'tat ya malingling hidiyen tagu.

⁸ Nan nanomnoman an tagu ya abulutonay mitugun i hiya ya un'unudona mu nan tagun paddungnay ma"i'd ha nomnomna an manuy hapitona ya hiya ya binahbahnay nitaguwana.

⁹ Nan tagun nipto' di pangatna ya ma'id ha tumakutana. Mu nan kuluk di at'attona ya lo'tat ya ma'innilaan nan adi maphod an a'atna.

¹⁰ Nan tagun amod on mungkodyat ya hiyay lummuh waday mun'a"awit. Ya nan pamaagnah hapihapit ya hidiyey lummuh adadagana.

¹¹ Nan hapiton nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan obob an mangdat hi itaguwan mu nan panapit nimpén nan tagun adi maphod di pangatna ya panophopnah a'at di bungotna.

¹² Nan ma'ahihhiwoh ibbanan tagu ya hiyay lummuh pun'a"awitan mu nan tagun waday pamhodna ya linglingonay nibahhawan di ibbana. ¹³ Nan nanomnoman an tagu ya ma'innilah nan hapitona mu nan tagun agge nanomnoman ya mahapul an matitilog.

¹⁴ Nan nanomnoman an tagu ya iha"adnah nomnomna nan ada'adalona mu nan tagun pad-dungnay ma'id ha nomnomna ya nan hapitonay lummuh agagga ya nadadag.

¹⁵ Nan kadangyan ya mabalin an pumbaliwna nan kinadangyana an umat hinan binattun alad an hiyay pumbaliw nadan tatagun bimmoblehdi. Mu nan nawotwot ya adina abalanan an ihwang di adolna te gapuh nan ama'ma'idana i hiya.

¹⁶ Hay gunggunaon nan nipto' di pangatnan tagu ya nan ena itaguwan mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya hidiyey lummuh adusaana.

¹⁷ Ya atbohdi hinan tagun donglonay mitugun i hiya ya hiyay maphod di ena pi'taguwan. Mu nan adina pohdon an mihingal hinan nibahhawana ya hidiyey gapunah adi maphod di pi'taguwana.

18 Nan tagun ipa'pa'enay hihiwonah ibbana ya ma'alayyah. Ya nan amod on hay ibbanay ena tumumbu'on ya paddungnay ma"id ha nomnomna.

19 Nan dakol di hapitona ya wadan waday mibahhoh hapitona mu nan nanomnoman an tagu ya ono'nongonay hapitona.

20 Nan maphod di nomnomnan tagu ya mipaddung nan hapitonah nan namahmah an silber. Mu nan tagun adi maphod di nomnomna ya ma"id ha hunung nan hapitona. 21 Ya atbohdi an nan nipto' di pangatnan tagu ya dakolday maboddangan hinan hapitona. Mu adi athidih nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna te pamaag ya nan a'atnay lummuh atayana.

22 Hay mangipakadangan hi udum an tatagu ya nan wagah Apu Dios an adi ma'udman hi inomnoman.*

23 Nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya mun'am'amlong an mangat hinan adi maphod. Mu nan tagun nanomnoman ya mun'am'amlong hi nanginnilaanah nan nipto' an pangat.

24 Ya nan tumakutan nan tagun adi maphod di pangatna ya hiyay mipa'annung mu nan tagun nipto' di pangatna ya mipa'annung nan pohdonan ma'at. 25 Ot nan ay puwo' an dumatong hi nitaguwan nan adi maphod di pangatna ya hidiyey lummuh adadagana. Mu adi athidih nan nipto' di pangatna te nanongnan ipapto' Apu Dios.

* **10:22** 10:22 Nan adi ma'udman hi inomnoman ya hay alyon di udum an Biblia ya adi gapuh hinlu.

²⁶ Onha nan humigan tagu di puntamuwon ot umipahiga ahan an umat hinan mangulipot an umalinu onu nan ahuk an mumpait hi mata.

²⁷ Nan waday takutna i Apu Dios ya mabalin an madukdukkey pi'taguwana mu nan adi maphod di pangatna ya mabalin an hidiyey lummuh agagga ya nate.

²⁸ Hay namnamaon nadan tatagun nipto' di pangatda ya nan eda umamlongan mu hay namnamaon nan adi maphod di pangatna ya adi ma'at. ²⁹ Te hi Apu Dios ya ipappapto'na nan tagun nipto' di pangatna mu dadagona nan adi maphod di at'atona. ³⁰ Ot nan tagun nipto' di pangatna ya mipapto' nimpe mu nan adi maphod di pangatna ya adi madney iha"adanah nan numboblayanda. ³¹ Ya nan nipto' di pangatnan tagu ya mapto' hinan hapitona an hiya ya nanomnoman mu nan tagun hapitonay agge immannung ya lo'tat ya duminong. ³² Nan hapiton nan tagun nipto' di pangatna ya waday iboddangnah nan mangngol mu nan tagun adi maphod di pangatna ya bumahbah nan hapitona.

11

¹ Hi Apu Dios ya ongal di aggena naminhodan hinan kuluk di atonan mungkiluh nan inginana mu umipa'amlong i hiya nan nipto' di pungkiluna.

² Nan lattuwag ya hiyay lummuh ipada"ulan. Ot nan tagun mumpada"ul ya hiyay immannung an nanomnoman.

³ Nan maphod di pangatnan tagu ya halipod-podona ta ma'id ha kuluk hi atona. Mu nan kuluk di pangatna ya hiyay lummuh adadagana.

⁴ Nan kinadangyan di ohan tagu ya ma'id ha iboddangna hi'on nadatngan di punhumalyaan Apu Dios hinadan tatagu. Mu nan pangatan di ohan taguh nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di mangihwang i hiyah ate. ⁵ Ya nan nipto' an pangat ya ongal di iboddangnah nan nitaguwan nadan mangat hinan pohdon Apu Dios. Mu nan adi maphod di pangatna ya hidiyey lummuh adadagana.

⁶ Nan nipto' an pangat di ohan tagu ya hiya boy mangihwang hi ena adadagan. Mu nan adi maphod an at'atton di ohan tagu an umat hi omno ya hiyay lummuh paddungnay aknaana.

⁷ Wa'et mate nan adi maphod di pangatna ya mi'yaten hiya nan gagamgamanan kinadangyan ya an namin an abalinana ya ma'id ha hilbina.

⁸ Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya mihwang hinan dakol an ligat an ma'ma'at hinan adi maphod di pangatna.

⁹ Ya nan hapiton nan ma'id ha pangibilangna i Apu Dios di mama"ih nan hinaggona. Mu nan nipto' di pangatna ya innilanay atona ta mihwang.

¹⁰ Ya wada'ey maphod an na'at hinan nipto' di pangatnan tagu ya mi'yam'amlong nadan ibbanan bimmoble. Ya atbohadin onha mateda nadan adi maphod di pangatda ot itkukday pun'am'amlonganda.

11 Nan ohan boble ya mabalin an pumhod an gapuh dasal nadan tatagun nipto' di pangun'unudda. Mu hay lummuh adadagan di ohan boble ya nan hapiton nadan nunhituhdin adi maphod di pangatda.

12 Nan agge nanomnoman ya ngohayonay hinaggonna mu adi athidih nan nanomnoman te ono'nongonay hapitona.

13 Nan tagun amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya ta'on on nan unhaot adi mipa'innilah udum on enaot nun'ibagah nan tatagu. Mu nan na'unud an tagu ya adina ibagah udum nan lebbengnan adi mipa'innila.

14 Nan boblen ma"i ha mangitudtuduh maphod ya nalakan madadag mu nan boblen dakolday mangitudtuduh maphod ya naligat an madadag.

15 Nan tagun mangihapit i ha umutang an aggena in'innila ya muntutuyuh umudi. Mu nan adina pohdon an hiyay mangihapit i ha umutang ya ma"i ha ahina inomnoman.

16 Nan babain ma'ualey pangiyena ya waday pamiyal di tatagun hiya. Mu nan mabungot an lala'i ya ammuna nan kinadangyanan wadan hiya. 17 Te nan ma'ulen tagu ya pummaphodanah diyen a'atna. Mu nan mabungot an tagu ya dadagonay nitaguwana. 18 Ya atbohdi nan adi maphod di pangatnan tagu an ma"i ha maphod hi pumbalanan di bo'laona. Mu nan mangat hinan nipto' ya waday maphod an gunggunana. 19 Ya atbohdi nan tagun nan nipto' di inaynayunan aton ya hiyay maphod di itaguwana. Mu nan manginaynayun an mangat

hinan adi maphod ya hidiyey lummuh atayana.
²⁰ Te nan kuluk an pangat ya umipabungot i Apu Dios mu mipa'amlong i hiya nan mangat hinan miyunnudan hinan pohdona. ²¹ Ot nan tagun adi maphod di pangatna ya adi mibahhoy pundusaan Apu Dios i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya adi dusaon Apu Dios.

²² Nan apgohan an babain ma"i'd ha nom-nomna ya nipaddung hinan balitu' an singsing an nitabikoh nan hungil di babuy.

²³ Nan gagamgaman nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pumbalinana. Mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya hiktamanay bungot Apu Dios i hiya.

²⁴ Nan tagun ma"i'd ha ukunhan mangdat ya ma'ud'udman di kinadangyana mu nan ma"ukuh an mangdat hi iboddangna ya mamammaman mawotwot. ²⁵ Te nan ma"i'd ha ukunhan mangdat ya pumhod di nitaguwana. Ya nan bumoddang hi ibbana ya ahi damdama bo maboddangan.

²⁶ Ya nan mungnginah boga an ta'on on waday ngumina on adina te ihhodnah nguminaana ya idutan di tatagu. Mu ongal di punhanaan di tataguh nan tagun manginginah boga ta mabalin an waday nguminaan di tataguh anonda.

²⁷ Nan tagun atonay abalinana ta nan maphod di ma'at ya waday pamiyal di tatagun hiya. Mu nan tagun nan adi maphod di ena hamhama'on ya nan adi maphod boy akhupana.

²⁸ Ya nan tagun hanan kinadangyanay pundi-nolana ya lo'tat ya ay nalangun tubun magah. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya hiyay

nanongnan mawagahan ta umat hinan man-guyho' an tubu.

²⁹ Nan tagun amod on mangdat hi inomnoman di pamilyana ya hiyay ma"i'd ha gunggunanah umudi. Ya nan tagun paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya mumbalin hi baal nan nanomnoman an tagu. ³⁰ Hay pumbalanan nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan ya atbohdi an nan nanomnoman an tagu ya boddanganay udum an tagu ta kumulugdan Apu Dios. ³¹ Hi Apu Dios ya adina ibahhon mangdat hi gunggunan nan tagu an mangat hinan nipto' hi ad uwanin awadanah tun luta. Ot namama moy pundusaanah nan tagun adi maphod di pangatna.

12

¹ Nan tagun pohdonan matugun ya hidiyey panginnilaan an pohdonan matudduwan. Mu nan adina pohdon an patugun ya paddungnay ma"i'd ha nomnomna.

² Nan maphod di pangatnan tagu ya umipa'amlong i Apu Dios. Mu nan amod on nan nibahhoy nonomnomonah atona ya dusaon Apu Dios. ³ Nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan kayiw an agge nalaka an maba'gut mu nan adi maphod di pangatna ya ma"i'd ha ena ihamadan.

⁴ Nan ud ahawah nan babain maphod di pangatna ya mapemanan. Mu nan babain amod ona bainon hi ahawana ya nipaddung hinan dogoh an manadag i ahawana.

⁵ Nan tagun nipto' di pangatna ya nan maphod an ma'at hi ibbanan tagu di nomnomnomona mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya nan layah di itugunah ibbanan tagu. ⁶ Te hay atona ya ibaganay layah ta pamatayanah nan ibbana. Mu nan maphod an tagu ya nan bumoddang hi ibbanay ibagana.

⁷ Nadan adi maphod di pangatda ya mabahbahda ta lo'tat ya ma"id ha mabati i dida. Mu nan hina'amman maphod di pangatda ya minaynayun di punholagan nadan tanudanda.

⁸ Nan nanomnoman an tagu ya maphod di ibagan di tagu i hiya. Mu nan nakutikut di nomnomna ya adi ibilang di tatagu.

⁹ Udu'dulna bo nan nawotwot mu ta mahlun muntamu ta waday anona mu hanan ipatigonan ay nabaktuy ataguna mu dee mannot an ha anona on mi'anuh.

¹⁰ Nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pangipapto'nah nadan animalna. Mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya adi bo maphod di pangatnah nadan animalna.

¹¹ Nan mahlun e muntanom ya mahawwalan di itanudna. Mu nan ma"id ha nomnomnan tagu ya nan ma"id ha hunungnay ahiwana.

¹² Hay gagamgaman nadan adi maphod di nomnomda ya nan kinadangyan nadan udum mu nan maphod an tagu ya adi athidi te minaynayun nan maphod an pangatna. ¹³ Nan adi maphod di nomnomnan tagu ya nan hapitonan agge immannung di manadag i hiya. Mu adi athidiy ma'at hinadan mangat hinan pohdon Apu Dios. ¹⁴ Te hay midat hi hinohhan tagu

hi ayna gungguna ya nan miyunnudan hinan hapitona ya pangatna.

¹⁵ Nan tagun hay punnomnomna ya nipto' an namin nan at'atona ya paddungnay ma'id ha nomnomna. Mu nan tagun igongahanay mitugun i hiya ya hiyay immannung an nanomnoman.

¹⁶ Nan paddungnay ma'id ha nomnomna ya nalakan bumungot ya ma'apto' bo udot. Mu nan tagun nanomnoman ya ta'on hi alinah ba'bainonda ya namaag ya dindinnongan.

¹⁷ Nan maphod an muntistigu ya nan immanung di ibagana ta nalakan ma'innilaan nan bimmahul ta hiyay madusa. Mu nan munlayah an tagu ya layah boy puntistiguna.

¹⁸ Wadaday udum an tatagun ay matadom an hinalung di hapitondan humugat. Mu nan hapiton nan immannung an nanomnoman ya ay agah an waday iboddangna. ¹⁹ Hi'on immanung nan hapiton ya nanongnan nomnomnomon nadan tatagun nanggol mu onha layah nan hapiton ot adi madne ya ma'innilan agge immannung.

²⁰ Nadan adi maphod di nomnomnomondah atonda ya adi maphod tuwalyi nomnomda mu nan hay nonomnomonda ya hay luminggopan ya diday waday amlongda. ²¹ Te nadan mangat hinan pohdon Apu Dios ya adida madadag mu nadan adi maphod di pangatda ya minaynayun di punligatanda.

²² Nadan munlayah an tatagu ya umipabun-gotda i Apu Dios mu nan immanung di hapitona ya umipa'amlong i hiya.

²³ Nan nala'ing an tagu ya adina ilattuwig nan innilana mu nan paddungnay ma'id ha nomnomna ya namaagnah hapit hinan ma'id ha hunungna.

²⁴ Nan mahlun muntamu ya mabalin an hiyay mun'ap'apu mu nan ma'higga ya mumbalin hi himbut.

²⁵ Nan inomnoman ya ma'idonay amlong mu nan maphod an hapiton hi ibba ya umipa'amlong.

²⁶ Nan mangat hinan pohdon Apu Dios ya maphod di panugunah nan ibbana mu nan adi maphod di pangatna ya hiyay lummuh adadagan nadan ibbana.

²⁷ Nan ma'higgan tagu ya adina ma'ala nan pohdona mu nan mahlun muntamu ya mabalin an bagiyona nan nun'abalol an kinadangyan.

²⁸ Nan mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya mi'taguh munnananong.

13

¹ Nan nanomnoman an imbabale ya wa'e ta ihingal nan hi amanah nan nibahhawana ta atugunana ya donglona. Mu nan ma'ammahiw ya adina donglon di pangihingaldan hiya.

² Nan maphod di hapitonan tagu ya waday maphod an gunggunana. Mu nan tagun e bumalbali ya nan adi maphod di pohdonan ma'at an umat hi papatte.

³ Nan tagun na'ono'nong di hapitona ya miyadawwih adi maphod an ma'at. Mu nan aggena innilan mangono'nong hi hapitona ya hiya ya binahbahnay nitaguwana.

⁴ Nan humigan e muntamu ya ta'on hi nganney omnawana ya adi pa'ala. Mu nan mahlun muntamu ya abalinanan alan nan pinhodna.

⁵ Nan nipto' di pangatnan tagu ya ongal di aggena naminhodan hinan layah. Mu nan adi maphod di nomnomna ya nan umipabain an bumahbah di amodna aton.

⁶ Hay pumbaliw nan nipto' di pangatnan taguh nitaguwana ya nan pangatanah nan pohdon Apu Dios. Mu hay manadag hinadan udum an tatagu ya nadan adi maphod an at'attonda.

⁷ Wadaday udum an hay ipatpatigoda ya ayda kadangyan mu onnot on ma'ma'idanda. Ya wadada boy udum an ipatigodan ay ma'ma'idan i dida mu onnot on diday kadangyan. ⁸ Nan kadangyan ya mabalin an usalonay pihhuna ta mihwang hinan mamaten hiya. Mu nan nawotwot ya ma'id ha athidih itakutna.

⁹ Nan maphod di pangatnan tagu ya nipaddung hinan mumbinang an dilag. Mu nan tagun adi maphod di pangatna ya umat hinan tuwen madop an dilag.

¹⁰ Nan mumbaktun tagu ya nanongnan waday pi'yawwitna. Mu nan nanomnoman ya don- glonay tugun nan ibbana.

¹¹ Nan kinadangyan an kuluk di na'alaana ya nalakan mama'id. Mu nan nablayan an pihhu ya ma'ud'udman.

¹² Nan namnamaon di ohan tagu ya onha ma'id ot nunhiglay hakit di nomnomna. Mu onha nipa'annung hidiyen namnamaona ot ongal di pun'amlongana an umat hinan bung- bunga'an an mangdat hi itaguan.

13 Nan tagun ngohayonay mitugun i hiya ya hay hadhaddona ya hay adusaana. Mu nan tagun un'unudonay mitugun i hiya ya waday gunggunana. 14 Te nan ituddun nan nanomnoman ya mangdat hi itaguwan an umat hinan liting an malpuh nan obob. Ot nan mangunud i diyen tudtudu ya mihwang hinan ena atayan.

15 Nan tagun nanomnoman te imatunana nan nipto' ya nan nibahho ya maphod di pangibilang di tatagu i hiya. Mu nan adi dumngol ya maligatan hi nitaguwana.

16 Nan nanomnoman ya pa'annomnomona on ahina aton di atona. Mu hana'en agge nanomnoman ya hiya ya impa'innilanay layahna.

17 Hi'on nan ma'layyah an tagu di honagon ta hiyay e mi'hapit ot mamaman ma"i'd ha dumhana. Mu nan tagun mabalin an pundinolan ya innilanay atonan mangipanuh hi way mi-hapit.

18 Nan tagun adi patuddu ya mamaman ma-wotwot ta mibabain. Mu nan tagun donglonay mitugun i hiya hi'on waday nibahhawana ya hiyay mapemanan.

19 Dita'un tatagu ya mun'am'amlong ta'uh on mipa'annung nan pinhod ta'u. Mu nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya adina ahan pohdon an du'gon nan pangatnan adi maphod.

20 Nan tagun hay pi'hayhayyupnana ya nadan nun'anomnoman ya lo'tat ya manomnoman. Mu nan tagun nan paddungnay ma"i'd ha nomnomnay nanongnah i'uyugana ya hanan punhol-holtapanay hadhaddona.

21 Nan tagun hanan pumbahulan di impa'inghana ya ma"id ha dumhanah nan nitaguwana. Mu nan nipto' di pangatna ya maphod boy midat i hiyah gunggunana.

22 Nan maphod an tagun waday odona ya nadan apapunay mamoltan. Mu nan odon nan tagun nabahulan ya midat hinadan tatagun nipto' di pangatna.

23 Nadan nun'awotwot ya ta'on on dakol di apitonda ya pulhon damdaman nadan adi maphod di pangatdan tatagu.

24 Nan ammod an ta'on on nibahhoy at'atton nan imbabalena on adina titilgon ta wan matugun ya ma"id ha pamhodna i diyen imbabalena. Mu nan pohpohdonay imbabalena ya titilgona ta matugun.

25 Nan tagun nipto' di pangatna ya adi makulangan hi anona. Mu nan adi maphod di pangatna ya makulangan hi anona.

14

1 Nan nanomnoman an babai ya ipaphodnay nunhituwanda. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomnan babai an nibahhoy at'atona ya hiyay manadag hinan nunhituwanda.

2 Nan tagun waday takutna i Apu Dios ya mipatigoh nan nipto' an pangatna. Mu nan tagun adi tumakut an mangat hinan nibahho ya pihulonah Apu Dios.

3 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagun amod on munlattuweg ya hiyay abahbahana. Mu nan nanomnoman an tagu ya nan

hapitonay mangihwang i hiyah nan adi maphod an ma'at.

4 Wada'e ha nuwang hi mabikah an pun'aladuwon ya dakol di apiton mu ma'id'e ha nuwang hi pun'aladuwon ya oh'ohha ha apiton.

5 Nan tagun impa'inghanan mangibagah im-mannung ya adi munlayah nan puntistiguwana mu nan adi maphod di pangatna ya layah di ibagana.

6 Nan ma'ammahiw an tagu ya ma'id ha atonan manomnoman. Mu nan ma'awatana nan nipto' ya nalakan matudduwan.

7 Adi'a mi'uyug hinan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu te ma'id ha ma'adalmun hiyah maphod.

8 Nan nanomnoman ya nala'ing an tagu ya innilanay nipto' hi atona. Mu nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu ya manuy hapitona.

9 Ya atbohdin ta'on on pumbahulan di at'attona ya adi minomnoman. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pi'hayhayyupanah tatagu.

10 Nan tagun waday inomnomana ya hiya ya abuh di nanginnilah nan a'atna ya atbohdih nan waday pun'amlongana an hiya ya abuh di munli'na.

11 Nan nunhituwan nan tagun adi maphod di pangatna ya madadag mu nan tagun maphod di nomnomna ya mihamhamad di nunhituwana.

12 Hay punnomnom di udum an tatagu ya maphod di at'attonda mu hay umudi ya hidiyen

at'attonda ya hidiyey lummuh ihi'ananda i Apu Dios.

¹³ Nan umukayungan ya ta'on on ingihngihilna ta adi ma'apto' mu hay nomnomna ya wahdi damdaman adi ma'aan.

¹⁴ Hay mipabanggad hinan tagun immadawwi i Apu Dios ya nan miyunnudan hinan adi maphod an ina'inatna. Mu nan maphod di at'attona ya maphod boy mipabanggad i hiya.

¹⁵ Nan agge nanomnoman an tagu ya nalakan mihapitan an ta'on on nibahho. Mu adi athidih nan nanomnoman an tagu te pa'annomnomona hi'on nipto' on ahina unnudan.

¹⁶ Nan nanomnoman an tagu ya halipod-podonay atona ta wan miyadawwih nan adi maphod an ma'ma'at. Mu adi athidih nan tagun paddungnay ma'id ha nomnomna te kumpulnan mipanomnom on na'ibagonan inat.

¹⁷ Nan tagun hi kittang on bimmungot ya dakol di mibahhoh atona. Ya atbohadin humihiwoday tatagun hiya te nan athidin pangatna.

¹⁸ Hay magun'ud nan agge nanomnoman ya nan miyunnudan hinan ato'atonan ma'id ha hunungna. Mu nan nanomnoman an tagu ya ma'ud'udman nan innilana.

¹⁹ Nan adi maphod di pangatnan tagu ya ahi e mumpahpahmo' hinan nipto' di pangatnan tagu.

²⁰ Nan nawotwot an tagu ya adi pohdon di tatagu an ta'on on nan hinaggona. Mu nan kadangyan ya hiyay dakol di gagayyumna.

21 Nan pamihulan hi ibban tagu ya bahul mu nan ma'uleh nadan mahmahmo' an tatagu ya mipa'amlong.

22 Nan tagun nan maphod di nomnom-nomonah aton ya hiyay pohpohdon di tatagu ya waday dinoldan hiya. Mu nan tagun nan adi maphod di nomnomnomonah aton ya hidiyey lummuh adadagana.

23 An namin nadan muntamu ya waday bo'laondah itanudda. Mu nan tagun manuy hapitna on adi muntamu ya lo'tat ya makulangan hinan mahapulna.

24 Nan nanomnoman an tagu ya nan kinadanganay gunggunana. Mu nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya mundingngol an gapuh nan ama"i'd ha nomnomna.

25 Onha nan tistigu ya nan immannung di ibagana ot hiyay ay manandih amoltaan nan tagun ma"i'd ha bahulna. Mu nan munlayah an tistigu ya hiyay mangilumlum hi ibbana.

26 Nan tagun waday takutna i Apu Dios ya hidiyey mangdat hi nahamad an dinolna ya hay adina punduwaduwaan hinan pangipapto' Apu Dios i hiya ya nan familyana.

27 Ya atbohadin nan waday takutna i Apu Dios ya waday pi'taguwana an umat hinan liting an malpuh nan obob ya miyadawwih nan lummuh ena atayan.

28 Nan patul an dakol di tataguna hinan pun'ap'apuwana ya hidiyey pun'amlongana mu nan ap'apun oh'ohhay tataguna ya lo'tat ya madadag nan pun'ap'apuwana.

29 Nan nanomnoman an tagu ya adi hi kittang on bimmungot. Mu nan hi kittang on bimmungot ya hidiyey atiganan paddungnay ma"id ha nomnomna.

30 Nan tagun waday linggop di nomnomna ya maphod boy li'nan di adolna. Mu nan tagun ma'amoh ya lo'tat ya ngupuhon di amohnay adolna.

31 Nan mamalpaligat hinadan nun'awotwot ya hi Apu Dios an nunlumu i dida di ayna ngohayon. Mu nan tagun waday homo'nah nadan nun'awotwot ya hi Apu Dios di dayawona.

32 Nan tagun adi maphod di at'atona ya hidiyen at'attonay manadag i hiya. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya ta'on on alinah mate ya waday dinolnah nan pangipapto' Apu Dios i hiya.

33 Nan tagun innilanay nipto' ya nan nibahho ya hiyay immannung an nanomnoman. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya adi athidi.

34 Nan boblen maphod di pangat nadan bimboblehdi ya mundongol nan numboblayanda. Mu nan boblen nadan umipabain di at'atton nadan tataguhdi ya mipada"ulda.

35 Nan ap'apu ya ongal di pun'amlonganah nadan puntamuwonan maphod di atondan muntamu mu nunhiglay pundusanah nan umipabain di at'attona.

15

1 Nan ma'ma'ulley pambalnah nan bimmohol ya hidiyey mangaan hinan bungotna. Mu bumubbungot'e bo tuwalin mambal ya mamama.

² Nan nanomnoman an tagu ya dakol di ma'adal hinan ibagana. Mu nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu ya ma'id ha hunung nan hapitona.

³ An namin di ma'ma'at ya tigtiggon Apu Dios ot innilana nadan mangmangngat hi nipto' ya nan adi maphod di pangatna.

⁴ Nan ma'ulen hapit ya paddungnay bungbunga'an an mangdat hi itaguwan. Mu nan hapiton an adi maphod ya umipahakit hi nomnom.

⁵ Nan tagun ngohayonay tugun nan hi amana ya paddungnay ma'id ha nomnomna. Mu nan donglonay tugun ya hiyay nanomnoman.

⁶ Nan tagun nipto' di pangatna ya munnanong nan kinadangyana mu nan bo'laon nan adi maphod di pangatnan tagu ya hidiyey gumapuh inomnomana.

⁷ Nan hapiton nan nanomnoman an tagu ya waday ma'adal mu adi athidih nan hapiton nan paddungnay ma'id ha nomnomna.

⁸ Nan dasal nadan tatagun nipto' di pangatda ya umipa'amlong i Apu Dios. Mu nan tagun adi maphod di pangatna ya umipabohol i Apu Dios nan i'nongnan hiya. ⁹ Ya ta'on on nan pangiyen nan adi maphod di pangatnan tagu ya umipabohol bo i Apu Dios. Mu pohpohdona nan tagun nan nipto' di pohdonan aton.

¹⁰ Nan tagun adina unudon nan innilanan maphod an pangat ya nunhiglay panitilog Apu Dios i hiya. Ya nan tagun ma'abbungot hinan pangihingalandan hiya ya hidiyey lummuh atayana.

11 Hi Apu Dios ya ma"i'd ha mabalin hi mipa"e i hiya ta adina innilaon an ta'on on nan awadan di nun'a'ate. Ot namama mo ahan nan wah nomnom di tatagu.

12 Nan ma'ammahiw an tagu ya aggena pinhod an waday muntugun i hiya ta ta'on on nadan nanomnoman ya adi mumpatuddu i dida.

13 Nan waday amlongnan tagu ya mapto' hi an-gahna an umat hinan umukayungan an matigon ma"i'd ha amlongna.

14 Nan immannung an nanomnoman ya adi umenglen mun'adal. Mu nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya iyamlongna nan ma"i'd ha hunungnan innilana.

15 Nan minomnoman an tagu ya ma"i'd ha po-hodnah nan nitaguwana. Mu nan tagun amod on mun'am'amlong ya adi umengleh nitaguwana.

16 Nan nawotwot an tagu an waday takutna i Apu Dios ya hiyay udu'dul mu nan tagun ma"i'd ha pohod di nitaguwana an ta'on on ongal di ki-nadangyana. 17 Ya udu'dul boy ta'on on ammuna ha nating i ha ihda mu ta mun'u'ullayanta mu hanan maphod di ihdan umat hi dotag mu onta ay numbubuhhulan an mangan.

18 Nan tagun mabambannungot ya lummuh punhahannuwan di tatagu. Mu nan na'anus an tagu ya padinongonay mun'a"awit.

19 Nan ma'ahiggan muntamu ya maligatan hinan nitaguwana. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya manghan di ligat hinan nitaguwana.

20 Nan nanomnoman an imbabale ya waday pun'amlongan nan a'ammodnan hiya. Mu nan

paddungnay ma"id ha nomnomna ya pihulonay a'ammodna.

²¹ Nan agge nanomnoman ya mun'am'amlong hinan ma"id ha hunungnan at'attona. Mu nan nanomnoman ya nan nipto' an pangat di inay-nayunan aton.

²² Nan tagun donglonay maphod an tugun nadan nun'anomnoman ya maphod di pumbalinan nan ninomnomnan aton mu nan adina donglon di tugun nadan nanomnoman ya adi maphod di pumbalinan nan ninomnomnan aton.

²³ Nan tagun maphod di pambalnah nan mahmahanda ya waday amlongna an namamah on waday iboddangnah nan nangngol.

²⁴ Nan tagun immannung an nanomnoman ya nan nahamad an pi'taguwan di gagamamana an bokon nan ihi"ananan Apu Dios hi inggana.

²⁵ Nan mumbaktun tagu ya dadagon Apu Dios di nunhituwana mu ipapto'na nadan nun'apuhig ta ma"id ha mangidoldol hinan pogpog nan nipaboltan i didan luta.

²⁶ Nan adi maphod an punnomnom ya umipabungot i Apu Dios mu nan ma'ulen hapit ya umipa'amlong i hiya.

²⁷ Nan na'agum an tagu ya hiyay mangdat hi inonoman di pamilyana. Mu nan tagun adina iyabulut an mabayadan ta atonay nibahho ya malinggop di nitaguwana.

²⁸ Nan maphod di pangatnan tagu ya an namin di mibagan hiya ya nomnomnomona ni' on ahina tobalon. Mu nan adi maphod di punnomnomna ya namaagnah hapit ta hiya nan waday adi maphod hi hapitona.

29 Hi Apu Dios ya donglonay dasal nan nipto' di pangatnan tagu. Mu du'gona nan tagun adi maphod di pangatna.

30 Nan ma"apngan tagu ya umipa'amlong hi ibbana an umat hinan maphod an hubud an maphod di li'nah pangngolan.

31 Nan tagun abulutonay tugun i hiyah nan nibahhawana ya hiyay mibilang hi ohan nanomnoman. 32 Mu nan tagun aggena pinhod an matudduwan ya hay adolnay dinadagna. Mu nan papahiw ya lo'tat ya manomnoman.

33 Nan waday takutna i Apu Dios ya hiyay lummuh anomnomana. Ot nan tagun pohdonan mipabaktu ya gahin on mumpada"ul.

16

1 Hay tagu ya mabalin an hiyay munnomnom hi atona. Mu gahin di hi Apu Dios damdamay mangiyabulut ya ahi mipa'annung.

2 Hay punnomnom di ohan tagu ya nipto' an namin nan at'atona. Mu hi Apu Dios ya innilana nan wah nomnomna.

3 Iyukodmu i Apu Dios an namin nan nomnomnom an aton ot maphod di pumbalinana.

4 An namin an winadan Apu Dios ya waday ninomnomnah iyatanda ta hiya nan ta'on on nan tagun adi maphod di pangatda ya mun'appitdah madusa.

5 Nan mangipabaktuh adolna ya ongal di bungot Apu Dios i hiya ta adi mibahhoy pundaanan hiya.

6 Mu nan tagun nanongnay pamhodna ya pundinolna i Apu Dios ya linglingonay numbahulana. Te nan tagun waday takutna i Apu Dios ya adina aton nadan adi maphod.

7 Ya umipa'amlong'e i Apu Dios di pangat di ohan tagu ya ta'on on nadan binuhulna ya paphodon Apu Dios di punnomnomda ta wan maphod di pi'hayyupandan hiya.

8 Udu'dulna nan kittang di pihhu mu ta nipto' di nalpuwana mu nan ongal di pihhu yaden hay na'alaana ya nalpuh kuluk.

9 Hay tagu ya mabalin an hiyay munnomnom hi atona. Mu hi Apu Dios di mabalin an mangipa'annung i dadiyen ninomnomnan aton.

10 Nan abalanan nan patul ya hi Apu Dios di nalpuwana ot mahapul an nipto' di atonan mumpapto' ya mangipanuh hi tatagu.

11 Nan kiluwan di mingina ya adi pohdon Apu Dios an waday kuluk hi midmiddum.

12 Nadan patul ya adida pohdon nan adi maphod an pangat te hay pumbikah di pumpapto'anda ya nan nipto' an pangat.

13 Ya hay umipa'amlong i dida ya nan tagun immannung di hapitona.

14 Mu wa'e ta bimmungot nan patul ya waday mate. Mu nan nanomnoman an tagu ya innilanan mangalubyag hinan patul ta ma'aan di bungotna. 15 Te mipa'amlong'e nan patul ya ongal di ma'iboddangnah nadan tatagun umat hinan udan an taguwonay nitanom.

16 Ud'udu'dul nan e anomnoman ya nan panginnilaan hinan nipto' mu nan e pangamungan hi silber ya balitu'. 17 Te nan nipto' di pangatnan tagu ya innilanan mi'adawwih nan adi maphod di at'attona. Ot nan mangathidi ya hay adolnay impapto'na. 18 Mu nan pumbaktuwan ya hiyay lummuh adadagan ya atbohdihi nan punlattuwan an hiyay lummuh ipada"ulan. 19 Udu'dulna nan mumpada"ulta an ta'on on midmiddumtah nadan nun'awotwot mu nan eta midmiddum hinadan mumpumbaktu ta mi'godgodwatah nan kulukonda.

20 Nan tagun un'unudona nan mituddun hiya ya mipaphod di nitaguwana. Ya atbohdihi mipa'amlong nan tagun nanongnan hi Apu Dios di pundinolana.

21 Nan nanomnoman an tagu ya abalinanan mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho. Ya atbohdihi umipa'amlong di hapitona ta hiya nan pohdon di tatagun donglon. 22 Te nan e anomnoman di ohan tagu ya hiyay lummuh ipaphodana ta umat hinan obob an adi matmatdu'. Mu nan paddungnay ma"i ha nomnomnan tagu ya madusah nan nalgom an pangatna.

23 Nan nanomnoman an tagu ya pa'annomnomona on ahi humapit ta hiya nan maphod hi pangngolan nadan tatagu.

24 Nan ma'ulen hapit ya mi'alig hinan danum di iyukan an maphod hi pangngolan ya ipaphodnay punli'na.

25 Hay punnomnom di udum an tatagu ya maphod di at'attonda mu aggeda innila an hidiyey lummuh ihi"ananda i Apu Dios.

²⁶ Hay mangigalid hi tagu ta ilaputnan muntamu ya nan inagangna.

²⁷ Nan tagun adi maphod di pangatna ya amod on hay ena pamahbahan hi ibbana di minonomnom i hiya ya atbohdihi nan hapitona an ay apuy an gumhob. ²⁸ Ya amod on hay ibbanan taguy ena tumtumbu'on ta hidiyey lum-muh abahbahan di maphod an punhahayyupan di tatagu. ²⁹ Nan mabungot an tagu ya ha'ulonay ibbanan tagu ta atonday adi maphod.

³⁰ Nan mangodkodyat an tagu ya nat'on di pun'imihna te na'innilan waday adi maphod hi pohdonan aton.

³¹ Hay magun'ud hi pangatan hinan miyun-nudan hinan pohdon Apu Dios ya adukkey pi'taguwan hitun luta. Ya nan ubana ya hidiyey itigan di amaphodnan tagu.

³² Udu'dulna nan tagun na'anus an adi hi kittang on bimmungot mu nan tagun ongal di abalinanan mangubat hi boble ya sinakupna.

³³ Hay ohan aton di tatagu ya ibunutda nadan ninomnomda ta mapto' on nganney atonda mu hi Apu Dios damdamay ukod hinadan ma'at.

17

¹ Udu'dulna nan ta'on on kulang di anon mu malinggop di nunhituwan mu hanan dakol di makan ta mabalin an munhidata mu namaaggon nanongnay punhahannuwan.

² Nan nanomnoman an baal ya lo'tat ya hiyay nabakbaktu mu nan umipabain di at'atonan imbabalen nan ud baal i hiya te waday pi'imboboltana.

³ Hay pangitigan an immannung an silber onu balitu' ya nan pangipadalanandah nan apuy mu hi Apu Dios ya hay panitiganah on maphod onu adi maphod di a'at ta'u ya hinan nomnom ta'u.

⁴ Nan adi maphod di pangatnan tagu ya pohpohdonan dongdonglon nan adi maphod an hapiton nadan ibbana. Ya atbohdih nan munlayah an tagu an manu bo nan layah te igongahana.

⁵ Nan tagun pihulona nadan nawotwot ya hi Apu Dios an nunlumu i diday pinihulna. Ya nan tagun mun'am'amlong hinan adi maphod an ma'at hi udum an tatagu ya dusaon Apu Dios.

⁶ Nadan a'amamma ya pun'amlonganda nadan a'apapuda ya nadan u"unga ya pun'amlonganda nadan a'ammodda.

⁷ Nan paddungnay ma"i ha nomnomnan tagu ya bokon nan maphod an panapit di ibagana. Mu nan ap'apu ya ma"i ha layah ibagana.

⁸ Nan tagun bayadanay udum an tagu ta ma'at nan nibahhon pohdonan ma'at ya hay punnomnomna ya ay gayumah diyen hiya te ma'at nan pohdona.

⁹ Nan tagun pohdonan minaynayun an maphod di pi'hayyupanah tatagu ya mahapul an linglingona nan kumpulnan adi maphod an inatdan hiya. Mu nan tagun adina linglingon di numbahulan di ibbana ta hidiyey ena hapihapiton ya hidiyey mamahbah hinan maphod an pi'hayyupanah ibbanan tagu.

¹⁰ Nan nanomnoman an tagu ya ta'on on mamingham ha pangihingalandan hiya ya dakol di ma'adalna an adi umat hinan paddungnay ma"i ha nomnomna an ta'on on mumpihinggahut

(100) hi panoplatandan hiya ya ma"id damdama ha hilbina.

¹¹ Nan mangoHEN tagu ya amod on nan adi maphod di at'attona ta palpaliwana ya dimmatong ha nunhiglay pundusana i hiya.

¹² Udu'dulna boh on ha bear an inibtikday imbabalenay damuwon mu ta bokon ha paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu an nalgom di atona.

¹³ Nan tagun maphod di ipatigodan hiya mu on damdama pibo adi maphod di ipatigona ya adi umaan di adi maphod an ma'ma'at hinan nunhituwana.

¹⁴ Nan adi pun'i'innawatan ya ay niguwang ha naptut an liting ta gahin di pa'ibagon an ipanuh ta ay mabongbong ta adi madoldol.

¹⁵ Nan munhumalya an adina moltaon nan numbahul mu moltaona nan ma"id ha bahulnan tagu ya umipabungot i Apu Dios.

¹⁶ Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya ma"id ha hilbinah e pun'ihkulon te ayyuy pihhu ya ma"id damdama ha naminhodnan matudduwan.

¹⁷ Nan nahamad an gayyum ya minaynayun di pamhodna an umat hinan hi ibba an wada'ey punligatan ya bumoddang.

¹⁸ Nan tagun ma"id ha nomnomna ya mabalin an mihapitan ta hiyay mumbayad hinan utang nan ohan tagu.

¹⁹ Nan tagun nan pumbahulan di pohpohdonan aton ya amod on mi'hannu. Ya nan tagun munlattuwig ya hay abahbahanay ayna hamhama"on. ²⁰ Ya atbohdiH nan tagun nan adi

maphod di nonomnomona ya haphapitona an ma"i'd mo bo ha odamonah maphod an ammuna nan ena abahbahan.

²¹ Nadan nangimbabale hinan muntalungango ya ongal di inomnomanda ta ma"i'd ha amlongda.

²² Nan pun'am'amlongan di nomnom ya ay agah an ipaphodnay adol. Mu nan inomnoman ya lo'tat ya hidiyey lummuh pundogohan.

²³ Nan adi maphod di pangatnan tagu ya mabalin an mabayadan ta adi ma'at nan nipto' an ma'at'ot hinan punhahapitan.

²⁴ Nan nala'ing an tagu ya nomnomnomonay niyatan nadan atona. Mu nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya ma"i'd ha potot di nomnomonah atona.

²⁵ Nan muntalungangan imbabale ya hiyay lummuh umukayungan nan hi amana ya hay inomnoman nan hi inana.

²⁶ Adi ahan maphod on nan ma"i'd ha bahulnan tagu di madusa. Te nibahho hi'on namaag nan nipto' di pangatnan tagu ya hiyay paligatonda.

²⁷ Nan tagun madinol an waday innilana ya adina pamaag hi hapihapit ya atbohadin adi hi kittang on bimmungot. ²⁸ Te ta'on on nan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu ya onha dindinnongan ot mabalin an alyonday nanomnoman.

18

¹ Nan tagun ma"i'd ha maphod hi pi'hayyupanah tatagu ya hidiyey panginnilaan an hay adolna ya ammunay nomnomnomona te ngohayonan namin nan madadawoh an ibagan nadan udum i hiya.

² Nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya adina igongahan di ibagan nadan ibbana te gahin on hiya ahan di humapit.

³ Nan adi maphod an pangat ya hidiyey lummuh ibabainan. Te niluh'e mon na'aan nan maphod an punnomnom di ibban dita ya hay pihulday mipallog.

⁴ Nan hapiton nan nanomnoman an tagu ya umat hinan liting an adallom di alpuwana onu nan maphod hi inumon an liting hinan obob.

⁵ Adi ahan maphod on handiyan nan bimmahul ta nan ma"id ha bahulnay madusa.

⁶ Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya hay lummuh panuntukandan hiya ya gapuh nan umipabohol an hapitona. ⁷ Ya athidih nan agge na'ono'nong an hapitona an hidiyey lummuh abahbahana te paddungnay hay to'onay mamitun hiya.

⁸ Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey pohpohdon di tatagun donglon an ay hanan makan an maphod hi pangukmunan.

⁹ Nan humigan muntamu ya numpaddungdah nan tagun hay ena pamahbahan hi ibbanan taguy at'attona.

¹⁰ Hi Apu Dios ya ni'alig hi ihi"ugan nan tagun nipto' di pangatna ta wan mipapto'. ¹¹ Mu hay punnomnom nan kadangyan an tagu ya mabalin an pumbaliwna nan kinadangyana an ay hanan atagen binattun alad.

¹² Nan munlattuweg di ataguna ya hidiyey lummuh abahbahana. Mu nan innilanan mumpada"ul ya mabalin an mipabaktu.

13 Nan tagun adina igongahan di ibagada on timbalna ya umipabain an ay nawe'we'.

14 Nan tagun ongal di naminhodnan tumagu ya ongal di iboddangnah nan ena pumhodan hinan dogohna mu nan ma'id ha namnamaonah pumhodana ya mamaman adi pumhod.

15 Nan nala'ing an tagu ya pinhodnan ma'ud'udman di innilana ta hiya nan donglonay tugun nadan nun'anomnoman.

16 Nan tagun pinhodnan e mi'hapit i ha nabak-tuy sa'adnan tagu ya maphod di idadaana ha idatnan diyen tagu ta pangigadulanan e mi'hapit.

17 Hinan punhumalyaan ya nan mamangulun mahumalya ya ay nipto' nan hinapitna mu indani ta humapit nan nundalom ya athidi bon ay nipto' nan hinapitna.

18 Ot hay mabalin an ma'at ta wan mal-pah hidiyen mihahapit an dalloman di duwan tagun numpaddung an ongal di abalinanda ya ibunutda.

19 Nan nahakitan an hi ibba ya naligat an ibangngad nan maphod an pi'hayyupan i hiya mu nan e pangabakan hinan ongal di abalinanan boble. Te wada'ey nunhahannuwan ya umat hinan na'aladdun geyt an naligat hi hogpon.

20 Nan ibungan nan hapiton an maphod onu adi maphod ya hiyay apiton. 21 Te nan hapiton ya mabalin an hiyay lummuh tumaguwan onu atayan. Ot mahapul an way ohaon abulutona nan pumbalanan nan hapitona.

22 Nan lala'in inakhupana nan babain ahawaona ya ayna inakhupan ha nabalol hi

odona ta hidiyey mangipatigoh amaphod Apu Dios i hiya.

²³ Hi'on nan nawotwot di humapit ya mumpah-pahmo' mu hana'en kadangyan di humapit ya umipadngol.

²⁴ Wadaday munggayyum an dida on nun-himpapa"ihda mu wadada boy munggayyum an himmalladah hinagi.

19

¹ Udu'dulnay ta'on onta nawotwot mu ta ma'id ha kuluk hi at'aton mu hanan paddungnay ma'id ha nomnomna an hapitonay layah.

² Ya adi bo maphod on namanamaag an gapuh agge nanginnilaan te onha kumpulnan nipanom-nom on na'ibagon an inat ot adi maphod di pumbalina.

³ Nan nalgom di pangatnan tagu ya hiya on binahbahnay nitaguwana. Mu indani damdama ya hi Apu Dios di pabahulona.

⁴ Nan kadangyan an tagu ya dakol di gagayyumna. Mu nan nawotwot an tagu ya ma'id ha naminhod i hiya.

⁵ Nan nibahhoy puntistiguna an layah di ibagana ya madusa.

⁶ Nan tagun ma'abboddang ya dakol di munhapul i hiya ya atbohdihi nan nalakan hummo' an dakol di gagayyumna. ⁷ Mu nan tagun mi'anuh nan nunhituwana ya adi ibilang nadan i'ibana an hiya ya hi ibbada ot namama mo boy adi pangibilang nadan udum an tatagu i hiya. Ta ta'on on nganney atonan mumpah-pahmo' i dida ya adida hom'on.

⁸ Hanan tagun pohpohdonay adolna ya pohdonan ma'udman di la'ingna. Nan waday namhodnan mun'adal ya pumhod di nitaguwana.

⁹ Nan munlayah an tistigu ya adi mibahhoy adusaana.

¹⁰ Nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu ya adina lebbeng an kumadangyan. Ya namamama mon adina lebbeng an nan himbut di mun'ap'apuh nadan ap'apu.

¹¹ Nan nanomnoman an tagu ya adi hi kittang on bimmungot. Ya wada'ey adi maphod hi inatdan hiya ya linglingona. Ta hidiyey atigan di amaphodna.

¹² Nan bumungot an patul ya atatakut an umat hinan mun'olmom an layon. Mu hummo'e bo ya maphod te umat hinan udan an sibugana nan nitanom.

¹³ Nan imbabalen paddungnay ma'id ha nomnomna ya bumahbah hinan a'ammodna. Ya nan ahawan babain nangodowan ya umipahigan ay lomlom.

¹⁴ Hay mabalin hi boltanon hinadan a'ammod ya bale ya kinadangyan. Mu hi Apu Dios ya abuh di mabalin an mangidat i ha nanomnoman hi babai hi iyahawa.

¹⁵ Nan ma'ahiggan tagu ya malmallo' ya abuh di pohpohdonan aton mu nan athidin tagu ya ma'agangan.

¹⁶ Nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay mi'tagu. Mu nan adi mangun'unud ya hidiyey lummuh ihiwayana i Apu Dios.

17 Hanan bumoddang hinadan nawotwot ya ay hi Apu Dios di impa'utangana ot hiyay ukod an mamallog.

18 Ihipunyun tugunon nadan imbabaleyu hinan amammanogda ta mabalin ni' an matud-duwanda. Te adiyu'e aton hidi ya ayyu boddangan didan mamahbah nitaguwanda.

19 Nan tagun nunhiglay bungotna ya holtaponay adi maphod an pumbalanan nan bungotna. Ya ta'on hi boddangam ta mihwang hi adusaana ya ipidwana damdama.

20 Nan tagun donglonay tugun ya pohdonan matudduwan ta lo'tat ya manomnoman.

21 Hay tagu ya dakol di nomnomnomonah atona mu hay mipa'annung ya nan ninomnom tuwalin Apu Dios hi ma'at.

22 Hay pohdon di tagu ya nan minaynayun an pamhod. Udu'dulna bo nan nawotwotta mu hanan eta munlayah.

23 Nan tagun hi Apu Dios di taktanah un'unudona ya maphod di pi'taguwana. Ya atbohadin malinggop ya ma'id ha holtapona hi adi maphod an ma'at.

24 Nan tagun nunhiglay higanana ya ta'on on ha umiduhana on higanana.

25 Nan pumihupihul an tagu ya mahapul an titilgon ta wan pun'adalan nadan udum an paddungnay agge nanomnoman. Mu nan nanomnoman an tagu ya waday ma'adalnah nan pangihingalandan hiya.

26 Nan imbabalen pulhonay gina'un di hi amana ya dinolahnay hi inana ya umipabain an

tagu. ²⁷ Ot hiya nan he'an imbabale' ya inay-nayunmun mun'adal hinadan nipto' an tudtudu. Te onha idinongmu ot lo'tat ya ta'on on nan innilam tuwali ya malingling.

²⁸ Hi'on ningamut hinan tistiguy adi maphod di nomnomna an gahin ahan on waday ilumlumna ya adi ma'innila nan immannung an numbahul. Te nan athinan adi maphod di pangatnan tagu ya amod on nan nibahhoy atona.

²⁹ Nadan pumihupihul an tatagun nipaddung hinan ma"i'd ha nomnomna ya adi mibahhoy adusaanda.

20

¹ Nan ma'inum an bumutong ya lummuh punlayahan ya pi'yawwitan nan nanginum. Ot nan tagun mumbutong ya agge nanomnoman.

² Nan bimmungot an patul ya umat hinan layon an mun'alumiyom. Ot nan tagun mangipabungot i hiya ya ay ma"i'd ha itaguwana.

³ Nan tagun adina pohdon an mi'yawwit ya mapemanan. Mu nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya amod on mi'yawwit.

⁴ Nan ma'higgan e mun'aladu ya ma"i'd ha gapasonah nan ahigapas.

⁵ Nan nomnomnomon di ohan tagu ya ay liting an nidallom ta naligat an mapau'. Mu nan nala'ing an tagu ya mabalin an pahapiton ta iba"agna.

⁶ Dakolday mangalih pohpohdonday ibbadan tagu mu naligat an akhupan ha taguh imman-nung an athidiy pangatna.

⁷ Mipa'amlongda nan imbabalen nan tagu an nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di atona.

⁸ Wa'et nan patul di mangipanuh hinadan tatagu ya innilana nan maphod di at'atona ya nan adi.

⁹ Ma'id i dita'un tatagu ha mabalin hi alyonay nipto' di pangatna onu ha ma'id ha bahulna.

¹⁰ Hi Apu Dios ya nunhiglay aggena naminhod hinan kuluk an aton di tatagun mangikilu ya munlukud hinan inginada.

¹¹ Ta'on on nan unga ya ma'innilah nan pangatna hi'on maphod di a'atna.

¹² Hi Apu Dios ya indattan dita'uh mata ta panigo ya inga ta pangngol ta'u.

¹³ Nan attaonan malomalo' ya mamaman mawotwot. Mu nan mahlun e muntamu ya mabalin an mahawwalan di itanudna.

¹⁴ Nan ma'ahhangah nan nguminaana ya alyonay, Na'angngina nayyay panginginam. Mu indani ta tinawalana ya ahina e imbagabaga an nalakay nangattangna.

¹⁵ Na'ballol nan balitu' ya nadan udum an nabalol an batu mu nabalballol nan tugun di nanomnoman an tagu mu naligat hi akhupan di athidi.

¹⁶ Nan tagun mangihapit hi umutang an mangili ya mahapul an waday alanah lubung diyen mangili ta waday pangidonana hi utang diyen tagun aggena in'innila.

¹⁷ An namin nan kuluk di na'alaana an umat hi makan ya mabalin an mun'am'amlong nan nangalan mangan. Mu indanit hay umudi ya ayna inhubu ha gahal.

18 Wada'ey nomnomnomom an aton ya mumpaboddang'ah nan nun'anomnoman. Ta umat boh nan e mi'gubat an donglona ni' di tugun di udum an tatagu ya ahi makak an e mi'gubat.

19 Nan tagun amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya ma'id ha mipa'en hiya. Ot hanat bokon nan mahapit di em pi'tumtumbu'an.

20 Nan tagun idutanay ammodna ya adi madney pi'taguwana. Te lo'tat ya ay dilag an ma'ibagan madop.

21 Nan nipaboltan an agge nipto' di na'alaana ya adi maphod di pumbalinaanah umudi.

22 Wada'ey inatdan he"a hi adi maphod ya adim nomnomnomon an iballoh. Mu idinolmu i Apu Dios ot boddangan da'a.

23 Nan kuluk an pungkilu ya nan nibahhon punlukud hinan ingina ya umipabungot i Apu Dios.

24 Hi Apu Dios ya hiyay ukod hinan nitaguwan di ohan tagu. Ot adi gahin on ta'u ma'awatan an namin nadan ma'ma'at.

25 Nan tagun adi munnomnomnom ya waday imbagana i Apu Dios hi atona ya indani ya imbahhona ya hiyay maligatan.

26 Nan nanomnoman an patul ya innilannah on nganne nadan adi maphod di pangatda ya dusaona dida an ma'id ha homo'na.

27 Hi Apu Dios ya indatnay nomnom ta'u ya hay abalanan ta'un mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho.

28 Nan pun'ap'apuwana di ohan patul ya malinggop hi'on minaynayun di pamhodnan

mumpapto' ya nipto' di atonan mangipanuh hinadan tataguna an ma'id ha pangipanggelana.

²⁹ Nadan mumpangilog an linala'i ya mapem-ananda te nan bikahda. Mu nadan a'amamma ya malispituda an gapuh nan tawonda.

³⁰ Hinuddum ya gahin on waha ma'at i dita'uh nunhiglan punligatan ya ahi ta'u manomnoman ta idinong ta'u mohpe nadan adi maphod an pangiyee ta'u.

21

¹ Hi Apu Dios ya hiyay ukod hi an namin an nitaguwan nan patul ta mabalin an nan pinhod Apu Dios di ma'at an umat hinan ninomnomnan pangipluyan nan liting hinan wangwang.

² Hay punnomnom di ohan tagu ya nipto' an namin nan at'atona. Mu hi Apu Dios ya innilana hi'on immannung an nipto' nan wah nomnomna.

³ Nan e pangatan hi nipto' ya nan maphod an bokon kuluk ya hidiyey umipa'amlong i Apu Dios an bokon nan i'nong i hiya.

⁴ Nan itangtangngadnay panigona ya nan mumbaktuy nomnomnan tagu ya hidiyey pangimatunan hinan pumbahulan an at'atton nadan adi maphod di pangatnan tatagu.

⁵ Nan tagun pa'anomnomonay atonan e bumo'la ya hiyay waday bo'laona. Mu nan adina pa'annomnomon on inatnay atona an gapuh aptuna ya lo'tat ya makulangan hinan mahapulna.

⁶ Nan kinadangyan an kuluk di na'alaana ya nalakan ma'umah ya hiya boy lummuh atayan.

7 Nan adi maphod di pangatnan tagun amod on e mi'yawwit ya lo'tat ya hidiyey lummuh adadagana te aggena ahan pinhod an aton nan nipto'.

8 Nan pangiyen nan nabahulan an tagu ya nakillu. Mu nan ma'id ha bahulnan tagu ya maphod di pangiyena.

9 Udu'dulna boy eta umiwe i ha allung mu hanan eta miha'ad i ha bale hi wahdi ha babaih ahawa hi ma'ngoddo.

10 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya amod ahan on nan adi maphod di nomnomonah aton ya ma'id ha homo'nah ibbanan tagu. 11 Nan nanomnoman an tagu ya waday adalonah nan mitugun i hiya. Ya ta'on on nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman hi paniganah adusaan nan pumihupihul an tagu.

12 Hi Apu Dios an nipto' di pangatna ya tigtiggona nan ma'ma'at hi nunhituwan nan adi maphod di pangatnan tagu ta hiyay ukod an manadag i hiya.

13 Nan tagun ma'id ha homo'nah nan nawotwot an e mumpaboddang i hiya ya indanit hiyay munhapul hi boddang ya ma'id ha mammo' i hiya.

14 Nan ligalu an adi ipatpatigo ya inye hinan waday bimmungotana ya ma'aan di bungotna an ta'on on nangimbubungot.

15 Wa'et nipto' di pangipanuh hi tatagu ya mipa'amlong nadan mangat hinan niyunnudan hinan pohdon Apu Dio mu nada'en adi maphod di pangatda ya nunhiglay takutda. 16 Nan

tagun mangiwalong hinan maphod an tugun ya hama'onay atayana.

17 Nan tagun hay pohpohdona ya nan pun'amlongan di adolna ya mumbalin hi nawotwot ya atbohdihi nan pinpinhodnan e mangmanginnum ya nan e mangmangnan hi nun'anginan makan an adi kumadangan.

18 Nan adi maphod di pangatnan tagu an amod on hay ena pamalpaligatan hinadan maphod di pangatda ya lo'tat ya hidiyen adi maphod an pangatna ya hiyay a'atana.

19 Udu'dulna boy eta umiweh nan agge naboblayan mu hanan mi'hituta i ha babaih ahawa hi nangodowan ya ma'abbungot.

20 Nan nanomnoman an tagu ya minaynayun an wadan namin di mahapulnah nan nunhi-tuwana. Mu nan paddungnay ma"i ha nom-nomna ya umahonan namin di bino'ana.

21 Nan tagun nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di atona ya maphod di pi'taguwanah tun luta ya atbohdihi waday pamiyal di tatagun hiya.

22 Nan nanomnoman an opisyal di tindalun e mi'gubat ya adalona ni' di a'at nan matakutan an boble ta innilaonah on nganney pundinolanda ya hidiyey dinadagda.

23 Nan tagun ono'nongonay hapitona ya mih-wang hi punligatan.

24 Nan munlattuwa an tagu ya mangadanan hi Ma"apihul ya hi Munlattuwa te ma"i ha bilang di udum an tatagu i hiya.

²⁵ Nan tagun humigan muntamu ya hay adol-nay akihana te lo'tat ya ma'ulat ²⁶ an ta'on on manmanuy nomnomna te dakol di pohdonan mawadan hiya. Mu adi athidih nan nipto' di pangatnan tagu te nanongnay bumoddangana an ma'id ha ukhna.

²⁷ Nan i'nong nan adi maphod di pangatnan tagu ya nunhiglan umipabungot i Apu Dios ot namama moh on adi maphod di gapunah ena pangi'nongan.

²⁸ Nan munlayah an tistigu ya ma'id ya mundongol i hiya mu nan immannung di ibagana ya donglon di tataguy ibagana.

²⁹ Nan adi maphod di pangatnan tagu ya natulid an ma'id ha baina mu nan maphod di pangatna ya pa'annomnomona on ahina aton.

³⁰ Nan la'ing di tagu ya nan abalinanan muntugun ya manghan di iboddangnan hiya hi'on ningamut an inwalong Apu Dios. ³¹ Ya atbohadin ta'on on idadaan di tataguy kabayu hinan eda pi'gubatan mu gahin di hi Apu Dios di mangiyabulut hi pangabakanda.

22

¹ Hay udu'dul hi piliyon ya nan maphod an pangat te malispituta mu nan kinadangyan an umat hi pihhu ya balitu'.

² Hay numpaddungan nadan kadangyan ya nadan nawotwot ya hi Apu Dios di nunlumu i didan namin.

³ Nan nala'ing an tagu ya ilmuna'en waday adi maphod an ma'at ya umaan hidi. Mu nan

agge nanomnoman ya onaot ay e pundamu ta ingganah on wada ha ma'at i hiyah adi maphod.

⁴ Nan tagun mumpada"ul ta hi Apu Dios di takutana ya waday gunggunanan umat hi kinadangyan ya pamiyal di tatagun hiya ya maphod an pi'taguwan hitun luta.

⁵ Nan balolonay nitaguwana ya adawwiyanay adi maphod an paddungnay bitun agahan di adi maphod di pangatnan tagu.

⁶ Itudduwam nan ungah nan maphod an pangat ta hiyay atona ta wa'e ta kimmilog ya adina linglingon.

⁷ Nan nawotwot ya ammunah ba'baalon nan kadangyan. Ya atbohdihi nan nagawatan an mabalin an baalon nan nungawatana.

⁸ Nan tagun nan adi maphod di atona ya lo'tat ya nunhiglan adi maphod di ma'at i hiya. Ta adina mo abalanan an manattatakut hi ibbanan tagu.

⁹ Nan tagun innilanan hummo' hinadan nawotwot ya mawagahan.

¹⁰ Onha pakakon ta'u nadan nala'ing an pumi-hul an tatagu ya mama"id di munhahannu ya munhimpapadngol.

¹¹ Nan tagun hay pohdona ya nan maphod an nomnom ya nan ma'ulen panapit ya ibilang nan patul hi gayyumna.

¹² Ipapto' Apu Dios nan maphod an tudtudu ta minaynayun an mabalin an mitudtudu mu adina unnudan nan layah di itudtuduna.

¹³ Nan ma'ahiggan tagu ya dakol di pambalnah nan adina e puntamuwan te alyonay alina ya

wahdi ha layon hi dola hi mangan i hiya onu hay mamaten hiyah nan awon.

¹⁴ Nan panapit nan babain ilanuktapnay ahawana ya ay bitu an agahan nadan linala'in aboholan Apu Dios.

¹⁵ Nadan u'unga ya apyanadin nalgom di at'atonda. Mu titilgon'e dida ya lo'tat ya matugunda ta mipaphod di pangatda.

¹⁶ Nadan mamalpaligat hinadan nun'awotwot ta wan hiya ni' ahan di kumadangyan ya nan mangmangdat hi ligaluh nadan kakadangyan ya numpaddungdan mumbalindah nawotwot.

Nan Tulumpulun Tugun

¹⁷ Hay maphod ya igongahanyu nadan tugun nadan nun'anomnoman ta hiyay adalonyu ¹⁸ te mipa'amlong i da'yu hi'on adiyu linglingon ta mabalin an ipa'innilayu boh nadan udum. ¹⁹ Ibaga' datuwe i da'yuh ad uwani ta wan hi Apu Dios di pundinolanyu. ²⁰ Ya hay indat'u i da'yu ya datuwen ma"aphod mahan an tugun ya tududu ²¹ an nitudo' ta innilayu nan nipto' an pambalyuh nadan mahmahanda i da'yu.

Nan Namangulun Tugun

²² Ot hay oha ya adiyu mamaon di punligatan nadan nawotwot an umat hinan punhumalyaan onu nan pamlohanyuh nan gina'uda an gapu ta ma'id ha abalinanda. ²³ Te hi Apu Dios e di mabaal ya dusaonah ate nadan mamloh nadan nabalol an wadah nadan nun'awotwot.

Nan Mi'adwan Tugun

24 Ya adi ayu bo midmiddum hinadan hi kittang on bimmungot ²⁵ te alina ya inyunnudyu i diyen impa'inghada ya niluh'e mon immingha ya naligat hi eyu pangidinongan.

Nan Mi'atulun Tugun

26 Ya adiyu bo iyabulut an da'yuy mangita'dog hi utang di udum ²⁷ te ma'id'e ha pumbayadda ya nan gina'uyuy alandah mibayad.

Nan Mi'apat An Tugun

28 Ya adiyu bo ipatnan idlig nan pogpog an iniphod di a'ammod hidin nadne.

Nan Mi'aliman Tugun

29 Ya nan tagun nala'ing an mangat hinan niyukod i hiyan tamuna ya mabalin an hiyay mapilin e muntamuh balen di ap'apu an bokon hi balen nadan nun'ada"ul an tatagu.

23

Nan Mi'anom An Tugun

¹ Alina'e hi ayagan da'an e mi"an i ha nabaktuy sa'adnah tagu ya maphod di nomnomnomom hidiyen sa'adna ² ta ta'on on alina hi nahupu'a ya ono'nongom bahan ³ ta adim ilaput di a'an hinan mun'aphod an makan an indadaana te ma'id ha mapto' ya hidiyey pamatnanan he"a.

Nan Mi'apitu An Tugun

⁴ Ya immannung'e an nanomnoman'a ya adim punhiglaon di pangigalidmuh adolmu an gapuh naminhodmun kumadangyan. ⁵ Te hay pihhu ya

ay napaya'an an hingkitangan on ma'id an ay timmayap.

Nan Mi'awalun Tugun

⁶ Ya adi'a e mi'mi'an hinan tagun ma"ukuh ya adim omnawan nan mun'aphod an makan hi balena. ⁷ Te ta'on on alyonan he"ay agam ta uminum'a ya nangan'a mu i diyen imbagana ya agge nalpuh nomnomna te nonomnomonay nginan di makan. ⁸ Ya onha mangan'a ot ay damdama tumulu nan inanmu ta ma'id ha hilbin nan nunhanaam i hiya hinan inanmu.

Nan Mi'ahiyam An Tugun

⁹ Ya adim ipatnan muntugun hinan tagun paddungnay agge nanomnoman te pihulona damdama.

Nan Mi'ahimpulun Tugun

¹⁰ Ya adiyu ipatnan idlig nan pogpog an iniphod di a'ammod hidin nadne ya adiyu pulhon nan lutan di napuhig. ¹¹ Te hay nahamad hi mangihakit i dida ya hi Apu Dios ot hiyay mangiballoh i da'yu.

Nan Mi'ahimpulut Ohan Tugun

¹² Ya ihamadyun igongahan nan mituddun da'yu ta inhamadyun adalon nadan mabalin an adalonyun diye.

Nan Mi'ahimpulut Duwan Tugun

¹³ Ya adi ayu mun'og'ogon an manitilog hinan unga te nan panuplitanyun hiya ya atugunana ya adi umi'ateh diye ¹⁴ te onnot on miyadawwih nan pumbahulan an lummuh atayan.

Nan Mi'ahimpulut Tulun Tugun

¹⁵ He"an imbabale' ya onha manomnoman'a ot nunhiglay amlong'u. ¹⁶ Ya namamay amlong'u hi'on donglo' an nipto' di panapitmu.

Nan Mi'ahimpulut Opat An Tugun

¹⁷ Adi'a umamoh nadan tatagun nadan pumbahbahunan di at'atonda ta onnot hay em pangipabaktuwan i Apu Dios hinan nitaguwam di gangamam. ¹⁸ Ot atom'ehdi ya mipa'annung nan namnamaom an em pumhodan hi udum an algo.

Nan Mi'ahimpulut Liman Tugun

¹⁹ Igongaham an imbabale' ta wan hay em anomnoman di mun'onan hi nomnommu ta inaynayunmun mangat hi maphod. ²⁰ Ta adi'a e mi'mi"uyug hinadan tatagun ma'nginnum onu nadan nunhiglay hupudah makan ta ilaputanday a'an. ²¹ Te nan nahupu ya mabutobutong ya lo'tat ya mumpalpaligat hi a"idna. Ya atbohdiy pumbalanan nan tagun nangan'e on in'ilognan nalo' te lo'tat ya ammuna ha lameh inhakbatna.

Nan Mi'ahimpulut Onom An Tugun

²² Donglom di tugun nan hi amam te ma'id'e ya undan namaag ya wada'a. Ya adim pahiwon hi inam hinan a'in'innaana. ²³ Ta ipatnam di abalinam an manginnilah nan nipto' ya nan tudtudun mangdat hi anomnoman ya abalinam an mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho te danaey nun'abalol hi magangaman. Ot adim iyabulut an mama"iddan he"a. ²⁴ Nan imbabalen nanomnoman ya nipto' nimpey pangatna ya ongal di pun'amlongan nan hi amana. ²⁵ Ot

maphod di ipa'amlongyu nadan a'ammodityu an namamah nan hi inayun nangiyayyam i da'yu.

Nan Mi'ahimpulut Pitu An Tugun

²⁶ Igongaham an imbabale' an lala'i ta nan pangiyee'e' di un'unudom. ²⁷ Ta adi'a umeh awadan nan mumpabpabbayad hi adolnan babai ya nan mi'ilala'in waday ahawana te hay nipaddunganda ya nan atatakut an bitu an lum-muh atayan. ²⁸ Ya hay oha bon nipaddunganda ya nan e mumbota' ta hiya nan dakolday linala'in ma'a"ulan.

Nan Mi'ahimpulut Walun Tugun

²⁹ Wadaday tatagun ma'nginum ta hiya nan bumabbatag di matada. Ya nanongnan magugundilan di adolda ta ahohomo'da te ma"i'd ha amlongda ta hiya nan amod onda gumulu ya dakol di lilida. ³⁰ Dida nadan gahin ahan on umedah nan awadan di dakol an ma'inum ta agandah inum. ³¹ Ot hiya nan ta'on hi tigom an maphod di tigon nan ma'inum an ahohongoh panginuman ya adi'a ma'agagan an uminum. ³² Te manuh nan panginumam mu indanit umudi ya ay da'a kinalat i ha ulog hi waday gitana. ³³ Ya atbohadin dakol di tigom hi atatakut di a'atna. Ya ta'on on nan punnom-nommu ya hapitom ya ma"i'd ha potona. ³⁴ Ya hay punli'nam hi adolmu ya ay'a humanewwegan. ³⁵ Ya indanit inggibo'mu ya ahim alyon di, Tanganu anu ona' ay hinanuntuk mu agge'inilmu? Uddinno' nin anu ta wan bumangona' ta eya' bo uminum?

24

Nan Mi'apulut Hiyam An Tugun

¹ Adi ayu umamoh nadan adi maphod di pangatdan tatagu ta bokon diday eyu id'idduman.

² Te dida ya amod on han eda pi'yawwitan di nomnommonda ya haphapitonda.

Nan Mi'abaintin Tugun

³ Nan nanomnoman an tagu ya nahamad di iyammanah punhituwana te maphod di pun'u'unnudanandan hina'amma. ⁴ Ya gapu ta innilanay nipto' an atona ya punuwonay balenah mun'aphod ya nun'anginan gina'u.

Nan Mi'abaintit Ohan Tugun

⁵ Nan nanomnoman an tagu ya ongal di abalinana te gapuh la'ingna ya innilanay atona ta ma'udman di abalinana* ⁶ an umat hinadan e mi'gubat an mahapul an ihamaddan nomnomnomon di atonda ya mahapul bon dongloday tugun di dakol an nun'anomnoman ta wan mangabakda.

Nan Mi'abaintit Duwan Tugun

⁷ Nan punhahapitan nadan nun'anomnoman an tatagu ya adi ma'awatan nan paddungnay ma'id ha nomnomna. Ta hiya nan namaag ya dindinnongan hi'on waday mahahhahapit.

Nan Mi'abaintit Tulun Tugun

* **24:5** 24:5 Hay alyon di udum an Biblia hinan ma'udan di abalinana ya ong'onggal di abalinan nan nanomnoman mu nan mabikah an tagu.

⁸ Nan tagun hay nonomnomonah atona ya nan adi maphod ya lo'tat ya mangadanan ta hi Mangulgulu. ⁹ Nan adi maphod an punnomnom ya bahul. Ya nan tagun pumihupihul ya ahiwawan di tatagu.

Nan Mi'abaintit Opat An Tugun

¹⁰ Nan tagun adi pa'itpol hi ligat ya hidiyey itigana an na'akkapuy.

Nan Mi'abaintit Liman Tugun

¹¹ Wa'e ta waha ipapateda an ta'on on ma'id ha bahulna ya tigonyu ta boddanganyu ta adi mipapate. ¹² Ma'id ha mapto' ya alyonyuy, Tanganu on attaon an e mi'bi'biyang? Mu hi Apu Dios ya nan punnomnommuy tigona te innilanay a'at di hinohha. Ya atbohadin hay idatnan gunggunam ya nan miyunnudan hinan at'atom.

Nan Mi'abaintit Onom An Tugun

¹³ Imbabale', uminum'ah danum di iyukan ot maphod te malumiih. ¹⁴ Ya hay nipaddungan nae ya nan nahamad an tugun. Te nan nahamad an tugun ya ipaphodnay pangiyem ta wan waday dinolmuh nan em pumhodan hi udum hi algo.

Nan Mi'abaintit Pitu An Tugun

¹⁵ Adim iyunnudan hinadan adi maphod di pangatdan tatagu an eda mangmangngako hi balen nadan maphod di pangatnan tatagu ya pina'ihday nunhituwanda. ¹⁶ Te nan tagun maphod di pangatna ya ta'on on atnay dumatong hi patnah nan nitaguwana ya adi damdama ma'abak. Mu adi athidih nan tagun adi maphod

di pangatna te onha hiyay a'atan ha athidih ligat ot minayun di adadagana.

Nan Mi'abaintit Walun Tugun

¹⁷ Ta'on hi waday adi maphod hi ma'at hinan ma'ahihhiwon he"a ya adim dildilaon hi nomnommu ¹⁸ te innilan Apu Dios di wah nomnommu ya adina mo dusaon hidiyen ma'hihhiwon he"a.

Nan Mi'abaintit Hiyam An Tugun

¹⁹ Adi'a bumungot an gapuh nadan adi maphod di pangatdan tatagu onu e'a umamoh i dida ²⁰ te nan adi maphod di pangatnan tagu ya ma"i ha namnamaonah maphod hi ma'at i hiyah udum hi algo ya mi'alig di nitaguwanah nan dilag an madop.

Nan Mi'atulumpulun Tugun

²¹ Imbabale', hanat hi Apu Dios di taktam ta hiyay un'unudom ya atbohdiñ piyalom nan patul ta adi'a midmiddum hinadan mungngohe i hiya. ²² Te hi Apu Dios ya ta'on on nan patul ya abalinandan ipa'aliy ligat.

²³ Ya datuwe boy udum an tugun di nun'anomnoman.

Nan mangipanuh hi dadalloman ya adi maphod on waday pangipangngelanañ nan humalyaona. ²⁴ Te onha namaag ya alyonay ma"i ha bahul nan bimmahul ot hiyay ahiwawan nadan tatagu ya inidutanda. ²⁵ Mu nan nipto' di punhumalyana an alyonay numbahul nan nangat hi bahul ya hiyay mawagahan ya ta'on on nadan tatagu ya hiyay piyalonda.

²⁶ Nan tagun immannung di pambalnah nan waday mibaga i hiya ya hidiyey panginnilaan an nahamad hi gayyum.

²⁷ Hay mamanguluh atom ya tigom ta waday bumo'laam ya indadaanmu nan puntanoman ta waday itanudmu ya ahim mohpe iyamma ha punhituwam.

²⁸ Adim tistiguwan nan agge immannung an lummuh ababhahan di hinaggonmu. ²⁹ Ya atbohdi adim alyon hi ato' hituwen adi maphod ta iballoh'u nan inatnan ha'on.

³⁰ Wada han nangi'wa' hinan puntanoman han ma'higgan tagu an agge nanomnoman ³¹ ya inoy an bimmikah di holo' ya pagat ya nun'apapa"ih bo udot nadan binattun alad nan puntanomana.

³² Ta hay na'adal'uh naniga' i dadiye ³³ ya nan tagun alyona eh'ay malo' ni' i ha na'omtang onu op'opona ni' di ta'lana ta mun'ible ³⁴ ya pinalpaliwana ya ma"id ha mahapulnah nan nunhituwana ta ay nahod'ap.

25

¹ Datuwe boy udum hi imbagabagan Solomon an impitudo' din patul an hi Heseekiah hinan bobleh ad Judah.

² Dayawon ta'uh Apu Dios an ta'on on wadaday aggena pinhod an ipa'innilan dita'u. Ya atbohdi an piyalon ta'u nadan ap'apuh tun luta an gapuh pangipa'innilaanda i dita'uh nadan inadalda.

³ Mu adi ta'u damdama pa"innilah nan nomnomnomon nan patul an umat hi analigat di e ta'u panginnilaan hi tinagen di ad lagud ya hay dinallom nan baybay.

⁴ Gahin di ma'aan nan naba hinan silber ya ahi waday maphod hi iyammaana. ⁵ Ot athidih nan patul an gahin di aanona nadan nibahhoy itugunda ya ahi pumhod nan pun'ap'apuwana.

⁶ Adim ipabaktuy adolmuh nan awadan di ap'apu. Ya adi namaag ya e'a inumbun hinan ubunan di nun'abaktun tagu ⁷ te udu'dulnay haddom ta ingganah on diday mangalih e'a mi'ibun hinan umbunan di nabaktuy sa'adda mu hanan pa'aanon da'ahdi. ⁸ Ya adi'a galagala an e mundalom hinan tinigom an na'at te alina ya wada ha ohah muntistigu an nibahho nan imbagam ya nganne mohpey atom.

⁹ Wada'ey adiyu pun'innawatan hinan hinag-gonyu ya udu'dulnay da'yu ya impanuhyu ta adi innilaon nadan tatagu. ¹⁰ Te onha innilaondan he"a nan tagu an adi mabalin an pundinolan te ma"i'd ha mipa"en he"a ot hidiyey ibabainam hi inggana.

¹¹ Nan nipto' an panapit ya umat hinan mapmaphod an balitu' an nipniphod an niha"ad hinan silber. ¹² Ya umat boh nan balitu' di niyamma an hingat an ta'on on nan nipto' an pamahiwdan hiya ya nabalol hinan tagun pinhodnan matudduwan.

¹³ Nan na'na'unnud an e mangihapit hi way mihahapit ya ongal di iboddangnah nan nannag i hiya te ay ha matnaad an liting hi inumon nadan munggapas an naptangngan.

¹⁴ Nan tagun alyonay waday idatnah iboddan-gna ya onnot on layahna ya umat hinan bugut ya dibdib an alyon ona iyaliy udan ya onnot on ma"i'd.

15 Nan na'anus an tagu ya abalinanan ihapitan di ap'apu ya atbohdi nan ma'uley panapitna ya ta'on on nan paddungnay kimmulhiy nomnomnan tagu ya mabalin an mihapitan.

16 Wa'e ta waday hinama'yu hi alig ya ono'nongonyu bahan di anonyu te aganyu'eh a'an ya umuta ayu. 17 Ya nan e pi'ib'ibunnan an hidiye'ey impa'inghah at'atton ya lo'tat ya umengleday hinaggon ya ahiwawan dita.

18 Nan agge immannung an ipabahul di ohan tagu ya dumadag hi ibba an umat hinan hinalung onu nan matadom an pana.* 19 Nan e pundinolan hinadan tatagun adi mabalin hi pundinolan ta boddangan ditah nan punligatan ya paddungnay pangalgal ha mun'iwal hi boba onu ha napilay hi ipatnanan idallan.

20 Onha waha umukayungan ya imme'ahdi ta kumpulnay em ikanankanta ya paddungnay waday hugatna ot kuyagam hi binigal onu ha taguh naktol ot aanom di lubungna.

21 Wa'et na'agangan nan binuhulmu ya indattam hi anona ya wa'et na'uwoh ya indattam hi inumona. 22 Te nan pangatamhidi ya ongal di ena bumainan hinadan inatnan he"a. Ya gapu i naen atom ya waday idat Apu Dios hi gunggunam.

23 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey lummuh bumungotandan dita an umat hinan dibdib an wada nan mangipa'alih udan.

* **25:18** 25:18 Nan pana ya hidiye nan bokang an usalon nan e mi'gubat. **25:22** 25:22 Roma 12:20

24 Udu'dulna boy eta umiwe i ha allung mu hanan eta miha"ad i ha bale hi wahdi ha babaih ahawa hi nangodowan.

25 Nan donglon an maphod an ipa'innilada an malpuh adawwi ya aanonay engle an umat hinan matnaad an liting an aanonay inuwoh.

26 Nan nipto' di pangatnan tagu mu indani ya binaliyan ha adi maphod di pangatnan tagu ya nipaddung i ha nakilut an obob an adi mabalin hi ma'inum.

27 Adi maphod on aga'agan hi inum hinan danum di alig an umat hinan hay pohdon ya gahin ahan on ditay nanongnah pemanan di tatagu.

28 Nan tagun aggena innilan mangitpol hi bungotna ya nipaddung i ha bobleh nadadag nadan binattun aladna ta nalakah panggopan di binuhulna.

26

1 Undan mabalin ta waday dalalluh nan tiyalgo? Ya unhaot ma"id ha udan hinan ahigapas. Ot athidi bon adi mabalin hi pemanan nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna.

2 Hi'on ma"id ha gapuna ya idutan ha ma"id ha bahulnan tagu ya adi mipa'annung te ay hamutin namaagnah tayyapan on adi mungkohop ta pumattuk.

3 Hay puntugun hinan kabayu ya nan huplit ya hana'en dongki ya nan gumo' an ipakamel. Ot athidi bon hay panugun hinan paddungnay ma"id ha nomnomna ya nan hoplat.

⁴ Adim tobtoballoom nan nalnalgom an alyon nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna te tobtoballoom'e ya hidiyey atiganan nun'ingngoh ayu.

⁵ Mu hinuddum ya mahapul an tobalon nan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu hinan miyunnudan hinan a'atna ta innilaona an agge nanomnoman.*

⁶ Onha waha mihahapit ya hinnagmu ha paddungnay ma"i'd ha nomnomna ot mamaonay em inomnomam ta paddungnay he"a ot putulom di hukim onu paddungnay imminum'ah kodot.

⁷ Nan tugun an ibagan nan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu ya nipaddung hinan napi-lay an huki an ma"i'd ha bikahna.

⁸ Onha pemanan hidiyen paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu ot ma"i'd damdama ha iyatana an paddungnay imbobodmu nan batu hinan palhi'it.

⁹ Ya atbohdi'h nan tugun an ibagan nan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu an nipaddung hinan napagatan an hoplat an inodnan ha nabutong.

¹⁰ Nan tagun kumpulnay ayagana hi e muntamuh nan ipatamuna an ta'on on nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna ya umat hinan tagun logmonay pana.

¹¹ Nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna an ipanidwanan aton nan nibahhawana ya nipaddung hinan kahun immuta ot anona.

* **26:5** 26:5 Hay alyon di udum ya onha layah nan pambalmu ya buma'in te ma'awatana mo an nalgom di imbagana. Ya nan udum bo ya alyonday mahapul an tobalom ta innilaona nan nipto'.

¹² Udu'dulnaot boh nan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu te mabalin an alina ya manomnoman mu nan tagun hay punnomnomnah adolna ya nanomnoman.

¹³ Nan ma'higgan tagu ya dakol di pambalnah nan adina e puntamuwan te alyonay alina ya wahdi ha layon hinan dalanona. ¹⁴ Ot nan athinanan tagun uggan mumballin hinan nalo'ana ya nipaddung hinan konob an matuwab on nikalob. ¹⁵ Ot nan tagun nunhiglay higana ya ta'on on ha umiduhana on higanana. ¹⁶ Mu ta'on hi athidiy a'atna ya hay punnomnomna damdamah adolna ya abalanan abakon di pitun linala'ih on mipu'un hi punhahapitan.

¹⁷ Nan tagun e mi'ibi'biyang i ha munhahannu ya umat hinan tagun dinamuna ha natagal an kahu ot ipudongnay ingana.

¹⁸ Nan nabongang an tagun logmonay pana ¹⁹ ya nipaddung hinan tagun kulukonay ibbana ya ahina alyon hi laylayyahna.

²⁰ Nan apuy ya ma"i'd'e ha tunguna ya madop. Ot athidi bon midinong nan punhahannuwan hi'on ma"i'd ha e tumanumbu' hi bumahbah. ²¹ Te nan itungu ya bala ya pabikahona nan apuy. Ot athidiy nipaddungan nan bumahbah an tagun hiyay lummuh punhahannuwan di udum. ²² Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey pohpohdon di tatagun donglon an ay hanan makan an maphod hi pangukmunan.

²³ Nan ay maphod an hapiton di ohan tagu ta panophopnah nan adi maphod an nomnomnomona ya umat hinan dunug an pinintolanda nan nagalato' ta ay madangih. ²⁴ Ot nan athidin

tagun maphod di panapitna te ona panophop hinan wadah nomnomnan hihiwona ²⁵ ya adiyu patiyon. Te hay nun'onan i hiya ya nadan adi maphod. ²⁶ Ya ta'on hi ipatnanan hophopan nan hihiwon wadah nomnomna ya ma'innila damdamah nan adi maphod an at'atona.

²⁷ Nan tagun mangap'apyah bitu ta agahan di ibbana ya hiyay a'atana. Ya atbohdihi nan attaonan mumpulig hi batun tumultul an hiyay matultulan.

²⁸ Ya nan adina pangibagan hi immannung hinan ibbana ya hidiyey panginnilaan an ahiiwawanah diyen ibbana. Te nan layah an hapiton ya bumahbah.

27

¹ Adim ilattuwig nan ninomnommun atom hi bigat te aggem innilay ma'at i he"ah bigat.

² Hay maphod ya nadan tataguy mangal'alih amaphod di pangatmu ta bokon he"a on imbagabagam di amaphod di pangatmu.

³ Nan batu ya gahal ya naligat an pahonon. Mu inyal'alanan naligat hi pangitpolan hinan umipabohol an at'aton nan paddungnay ma"iida ha nomnomnan tagu.

⁴ Nan ma'abbungot an tagu ya nunhiglan atatakut. Mu inyal'alanan atatakut nan ma"annel.

⁵ Udu'dulnay ihingal nan hi ibba hinan nibahawana te hidiyey panginnilaan hinan pamhodmun hiya mu nan alyom hi pohpohdom nan hi ibbam an ta'on on adim ipatigoy pamhodmu.

⁶ Udu'dul nan nahamad an gayyum te madi-nolta an ta'on on mahkit di pangihingalnan dita mu nan maphod an ipatigon nan binuhul ya adita madinol.

⁷ Nan na"abhug an tagu ya ta'on on nan danum di alig ya adina pohdon an tamtaman. Mu nan na'agangan ya ta'on on nan mumpait ya maphod di panamtamna.

⁸ Nan immadawwih nan nunhituwana ya umat hinan hamutin tinaynanay buyana ta e umanin'innabat.

⁹ Nan mapmaphod di hunghungnan lana ya nan insenso ya umipa'amlong an umat hinan maphod an tugun nan ibba.

¹⁰ Adim iwalong nan nun'ibba'ibbam ya nan nun'ibba'ibban amam te mahapulmu'ey bod-dang hi udum hi algo ya diday pumpaboddan-gam ta adi mahapul an em ipa'ayag nan wadah nidawwin boble an hi ibbam.

¹¹ Imbabale', maphod on manomnoman'a ta pa'amlongona' ta wan waha pambal'uh nan mamihul i ha'on.

¹² Nan nanomnoman an tagu ya tigona'en waday adi maphod hi ma'at ya adi e mihaggon hidi. Mu nan agge nanomnoman ya onnot ayna e damuwon ta ahina holholtapon nan ma'at i hiya.

¹³ Nan mangihapit hi umutangan ha mangili ya mahapul an waha alanyun hiya hi nabalol an gina'una ta waday pangidonanyuh nan utang an namamah on ha mi'ilala'in babai ha inhapitna.

¹⁴ Onha hiyah mun'abigat an agge ni' bimman-gon nan hinaggonmu ya imme'a ta em itkuk

di pangapngam i hiya ot hay pun'awatna ya mamadpadngol'a.

¹⁵ Nan ma'angoddon babain ahawa ya ay lomlom an umipahiga ¹⁶ ya ma'id ha mabalin hi mangipadinong i hiya te umat hinan dibdib an adi mabalin hi padinongon ya umat boh nan lana an adi mabalin hi magamal.

¹⁷ Nan gumo' ya hay pungkikil ta matadoman ya gumo' damdama ot athidi boh nan tagun hay pun'adalana ya nan ibbana bon tagu.

¹⁸ Ipapto'e nan bungbunga"an ya waday ibunganah anon. Ot athidih nan baal an ipapto'na'eh maphod nan ud baal i hiya ya waday pamiyal diyen ap'apuna i hiya.

¹⁹ Nan punnomnom di ohan tagu ya hiyay mangipa'innilah nan a'atna an umat hinan mapaganan liting an uhdungan'e ya hay angah di tigon.

²⁰ Nan ma'omnon tagu ya ma'id ha upuh di omnawana an umat hinan lubu'an an ma'id ha alyonah ammuna mo.

²¹ Nan apuy ya hiyay pummahmah hinan balitu' ya silber. Mu nan a'at di tagu ya mabalin an ma'innilah nan maphod an ibagan di udum an a'atna.

²² Nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu ya ta'on hi punhoplat ta ingganah on tuwen mate ya hiya damdaman adi maluman.

²³ Ipapto'muh maphod nan halunmu ²⁴ te hay kinadangyan ya nalakan mama'id an umat hinan pun'ap'apuwang di tatagu an adi minaynayun hi inggana. ²⁵ Ot eyu pun'ala nadan dagami ya holo' an manuluh nadan nabillid ta midadaan hi

ipa'anyuh nan halunyu ot tumuluda bo. ²⁶ Ta nadatngan'ey pumpukisanyuh nadan kalnero ya mabalin an waday iphodyuh lubung. Ya na'en gulding ya mabalin an inginayuy udum ta pung-gatangyuh luta. ²⁷ Ya nadan udum an nabati di pangalanyuh gatas hi inumonyun hina'amma ya an namin nadan miha"ad i da'yu.

28

¹ Nan adi maphod di pangatnan tagu ya namaaggon binumtik an ta'on on ma"id ha mamdug i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya umat hi layon an madinol an ma"id ha itakutna.

² Gapuh nan pumbahulan an at'atton nadan bimmoble ya adi madne on nahukkatan nan mangipangpangulun dida. Mu onha nadan nun'ala'ing ya nun'anomnoman di mangipangpangulu ot minaynayun an pumhod hidiyen boble.

³ Nan nawotwot an palpaligatona nadan ib-banan nawotwot* ya umat hinan lomlom an dumadag hinan nitanom.

⁴ Nan mungngoheh nan tugun ya mapto' te unnudana nadan adi maphod di pangatdan tatagu. Mu nan mangunud hinan tugun ya adina unnudan dida. ⁵ Te nadan imminghan mangat hi adi maphod ya aggeda innila nan nipto' an pangat. Mu nadan tatagun hi Apu Dios di dayawonda ya innilada.

⁶ Udu'dul nan nawotwot an adina aton nan ni-bahho mu nan kadangyan an kuluk di pangatna.

* **28:3** 28:3 Nan nawotwot ya hay alyon di udum an Biblia ya nan ap'apu.

7 Hay immannung hi nanomnoman ya nan na'na'unnud hinan tugun. Mu nan imbabalen e mi'mi''uyug hinadan nun'ahupu ya hiyay lum-muh ibabainan nadan a'ammadna.

8 Nan kumadkadangyan an gapuh nan ongal an pumpapulsintunah nadan ipa'utangna ya waday adi maphod hi ma'at i hiya ya nan inamungna ya umeh nadan tatagun hummo' hinadan nun'awotwot.

9 Hi'on adim unudon nan tugun Apu Dios ya ta'on on nadan dasalmu ya nunhiglan umipabungot i hiya.

10 Onha he''ay lummuh pumbahulan nan nipto' di pangatna ot lo'tat ya he''ay mabahbah an gapuh nan at'atom. Mu nan adina aton nan nibahho ya waday maphod an gunggunana.

11 Nan kadangyan ya hay punnomnomnah adolna ya hiyay nanomnoman. Mu nan nawotwot an nala'ing ya innilanay immannung hi a'at diyen tagu.

12 Onha nan tagun maphod di pangatnay mangabak hi mun'ap'apu ot mun'am'amlong nadan bimmoble. Mu onha nan adi maphod di pangatnay mangabak ot mun'ipa''e nadan tatagu.

13 Nan tagun hophopanay bahulna ya ma''id ha atonan mipaphod. Mu nan iba''agnay puntutuyuwana nan inatnan pumbahulan ya hom'on Apu Dios ta linglingonay numbahulana.

14 Mipa'amlong nan tagun waday takutnan mangat hi adi maphod mu nan manginaynayun hinan adi maphod an impa'inghana ya madadag hi umudi.

15 Nan adi maphod di pangatnan mun'ap'apuh nadan nun'awotwot ya atatakut an umat hinan mun'olmom an layon onu nan mabungot an bear.

16 Ya nan ap'apun mamalpaligat hinadan tatagu ya ma"id ha innilana. Mu nan ap'apun aggena pinhod di kuluk ya madney pun'ap'apuwana.

17 Nan pimmate ya ma"id ha linggop di nom-nomna ya adiyu hom'on ta ukod i hiya ta ingganah mate.

18 Nan maphod di at'atonan tagu ya mihwang hinan adi maphod an ma'at mu nan kuluk di pangiyena ya lo'tat ya namaag ya nadadag.

19 Nan mahlun e muntanom ya dakol di pangalanah anona. Mu nan tagun hanan ma"id ha hunungnay ahiwana ya minaynayun di awot-wotana.

20 Nan tagun na'na'unnud hinan tugun Apu Dios ya nanongnan mipa'amlong. Mu nan aptuwanay kumadangyanana ya ma"id ha bahonon madusa.

21 Adi maphod on waday pangipangngelan hinan punhumalyaan. Mu hiyay at'atton di udum an ta'on on kittang ha midat i didah bayadda.

22 Nan ma"ukuh di ataguna ya pohdonan ma'ibagan kumadangyan. Mu aggena innilan lo'tat ya hiyay makulangan.

23 Nan pamahiwam hinan nibahhon at'aton di ohan tagu ya udum hi algo ya munhanah diyen tagu i he"a mu ma"id ha punhanaana hinan tagun ipadngolnay pangipabaktuna i hiya an ta'on on agge immannung.

²⁴ Nan tagun iye'enay gina'un di a'ammodna te hay punnomnomna ya agge nibahhoh diyeh atona ya nipaddung hinan mangako.

²⁵ Nan ma'a'ungnguh an tagu ya hiyay lummuh punhahannuwan. Mu nan tagun hi Apu Dios di nanongnah pundinolanah nan mahapulna ya hiyay pumhod.

²⁶ Nan tagun hanan wah nomnomna ya ammunay pundinolana ya agge nanomnoman. Mu nan tagun donglonay tugun di nanomnoman ya ma'id ha itakutna.

²⁷ Nan tagun innilanan hummo' hinadan nun'awotwot ya adi makulangan hinadan mahapulna. Mu nan ma'id ha homo'nah nadan maligatan ya idutan di tatagu.

²⁸ Wa'et nan adi maphod di pangatnan taguy mun'ap'apu ya mun'ipa'e nadan tatagu. Mu mapogpog'ey pun'ap'apuwana ya nan maphod di pangatnan taguy mihukkat.

29

¹ Nan tagun impakulhinay nomnomna ta adi mo patugun ya lo'tat ya ma'ibagan madadag ta adi mo mabalin hi maboddangan.

² Ya hi'on maphod di pangat nan ap'apun di ohan boble ya mun'am'amlong nadan tataguna. Mu adi'e maphod di pangatna ya mahmo' nadan tatagu.

³ Nan tagun pohdonan manomnoman ya ongal di pun'amlongan nan a'ammodna. Mu nan tagun hanan mabayadan an binabaiy ena i'uyu'uyugan ya upuhonay pihhuna.

4 Ya nan ap'apu an nipto' di atonan mumpapto' ya minaynayun an pumhod nan boblen pun'ap'apuwana. Mu nan ap'apu an hay pihhuy gagamamana ya madadag nan pun'ap'apuwana.

5 Nan tagun hughugnudonay ibbana ya paddungnay nangapyah hulu ta aknaana.

6 Ya nan adi maphod di pangatnan tagu ya nan pumbahbahulanay manadag i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya hiyay waday amlongna.

7 Nan nipto' di pangatnan tagu ya pohdonan nan nipto' di ma'at hinadan nun'awotwot. Mu nan adi maphod di pangatna ya adina nomnom-nomon dida.

8 Nan nunhiglay pihulnan tagu ya nan lum-muh ababhahan di ohan boble di atona. Mu nadan nanomnoman an tatagu ya abalinandan padinongon nadan ma'abbungot.

9 Onha nan nanomnoman an tagu ya ena idalom ha paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ot ma"id ha pohodnah eda punhahapitan te nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya namaagnah bungot onu namaagnah ngihil ta ma"id ha poto'na.

10 Ya nan tagun impa'inghanan pumate ya ma'ahihhiwoh nan maphod di nomnomna mu nadan maphod di pangatda ya ipapto'da nadan ibbadan tatagu.*

11 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya adi bumain an mangipatigoh bungotna.

* **29:10** 29:10 Hinan udum an Biblia ya alyonday nan impa'inghanan pumate ya ma'ahihhiwoh nadan maphod di nomnomda ta pinhodnan patayon dida.

Mu nan nanomnoman ya abalinanan itpol di bungotna.

¹² Wa'e ta nan ap'apu ya patiyona nadan layah an ibagadan hiya ot lo'tat ya mumbalin hi adi maphod di pangat nadan munhilbin hiya.

¹³ Hay numpaddungan nan nawotwot ya nan mamalpaligat i hiya ya hi Apu Dios di nalpuwan di nitaguwandan duwa.

¹⁴ Nan ap'apu an mangita'dog hinadan nun'awotwot ta adida makuluk ya madney pun'ap'apuwana.

¹⁵ Nan panuplitan hinadan u'unga ta atugunanda ya bumoddang hi anomnomanda mu nan unga an adida pahiwon ta ukod i hiyah nan pinhodna ya lo'tat ya hiyay lummuh ibabainan nan a'ammodna.

¹⁶ Ya wa'e ta nadan adi maphod di pangatday mun'ap'apu ya mamammamay pumbahulan di tatagu mu ahi tigon nadan nipto' di pangatda di adadaganda.

¹⁷ Gahin di tugunom nan imbabalem ya ahi'a madinol an atona nan umipa'amlong i he'a.

¹⁸ Nan himpamoblen bokon nan miyunnudan hinan hapit Apu Dios di atonda ya ma'id ha panuh di ma'ma'at hinan numboblayanda. Mu nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay mipa'amlong.

¹⁹ Nan himbut an adi matugun hi hapit ya abuh ya ta'on hi ma'awatana nan mibagan hiya ya adina unudon.

²⁰ Udu'dul nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu mu nan tagun namaagnah hapit.

21 Onha nan himbutmu ya inhipunmuh a'unganan indat i hiyan namin nan pinhodna ot hay umudi ya an namin nan wadan he"a ya alana.†

22 Nan tagun hi kittang on bimmungot ya dakol di pumbahulana ya wadanwaday pi'hannuwana.

23 Nan mumbaktun tagu ya hidiyey lummuh ipada"ulana. Mu nan mumpada"ul ya hiyay mipabaktu.

24 Nan bumodboddang hinan mangako ya paddungnay ahiwawanay adolna te gapuh nan insapatana.‡

25 Nan hay taguy takutana ya paddungnay naknah nan bitu mu nan mundinol i Apu Dios ya malinggop di nitaguwana.

26 Nadan dakol an tatagu ya hay eda pumpaboddangan ya hinan ap'apu. Mu aggeda innilan hay nahamad hi pumpaboddangan ya hi Apu Dios te nan nipto' di ma'at.

27 Nan nipto' di pangatnan tagu ya aggena pinhod nadan tatagun adi maphod di at'atonda. Ya atbohdihi nadan adi maphod di pangatdan ma'hihiwodah nadan nipto' di pangatdan tatagu.

30

1 Datuwe nadan impa'innilan nan imbabalen Jakeh an hi Agur an alyona i Itniel ya hi Ukal

† 29:21 29:21 An namin nan wadan he"a ya alana ya hay alyon di udum an Biblia ya hiyay mangdat hi hakit di nomnommu.

‡ 29:24 29:24 Nan muntistiguh nan mihahapit ya munsapata an ibagana nan tinigona mu adina'e ya madusa te nibilang hi numbahul. Lebitikus 5:1

di,* ² Ha'on ya ma'id ha in'innila' ya ma'id ha ma'awata' an aya' tayya bokon tagu. ³ Ya agge' inadal di a'at di la'ing ya ta'on on nan a'at Apu Dios ya ma'id ha innila'. ⁴ Te undan waha immeh ad abunyan ot ahi mumbangngad hitun luta? Ya undan waha taguh mabalin an gamalona nan dibdib ya ha abalinanan gu'uhan hi lubungna nan liting? Ya undan waha taguh nangiyammah nadan pogpog hitun luta? Ot hi'on waday innilayu ya ibagayuh on nganney ngadana ya hay ngadan nan imbabalena.

⁵ Hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin nan hinapitna. Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya. ⁶ Ot adim udman nan hapit Apu Dios te alina ya tinitilog da'a ta ma'innilan munlayah'a.

⁷ Hay odawo' i he"a Apu Dios hi atom i ha'on ta ahiya' mate ya datuwen duwa. ⁸ Hay oha ya boddangana' bahan ta adiya' munlayah. Ya hay mi'adwa ya ta'on hi adiya' pakadangyanon mu ta adi ahan bo nunhiglan ma'ma'idana'. Ot hay odawo' hi idatmu ya nan umdah hinan mahapul'u ya abuh. ⁹ Te onha nin bo mahawwalan di mahapul'u ot alina ya alyo' hi adi' mo mahapul di boddangmu. Ya onha bo ha ma'ma'idana' ot alina ya eya' mangako ta lummuh pamihulandan he"an Dios an dayawo'.

¹⁰ Adim e analyon di pama"ihmuh nan himbut hinan ud himbut i hiya te alina ya he"ay idutana ta holtapom nan inatmu.

* **30:1** 30:1 Nan alyona i Itniel ya hi Ukal ya hay alyon di udum ya na'ableya' an ma'id ha bikah'u.

11 Wadaday udum an tatagun idutanday hi amada ya atbohadin adi maphod di hapitondah nan hi inada.

12 Ya wadada boy tatagun hay punnomnomda ya nipto' an namin nadan at'attonda mu layahda te hiyah diyen agge nahukkatan nan adi maphod an pangatda.

13 Ya wadada boy udum an hay punnomnomda ya dida ahan di maphod an ma"i'd ha nipaddung i dida.

14 Ya wadada boy udum an tatagun ma"i'd ha homo'dah nadan nun'awotwot an onnot on mamaonday punligatanda ta dida ni' ahan di kumadangyan.

15 Hitun luta ya wadaday opat an agge nanginnilan mahingla ta umatdah nan mato'.

16 Datuwen opat ya nan lubu' ya nan babain ma"i'd ha imbabalena ya nan namaganan an luta an mahapulnay udan ya nan gimmanab an apuy ta adi mabalin hi madopdopan.

17 Nan tagun ngohayonay hi amana onu pihulonay hi inana ya udu'dulnay ukiton di hamutiy matana ya nun'a'an di gayang di adolna.

18 Wadaday opat an matigoh tun lutan nakaskasda'aw di a'atda an naligat hi ma'awatan.

19 Datuwe ya nan aton nan agila an mangin-tatagen tumayap ya nan aton nan ulog an mumbulluhan hinan doplah ya nan aton nan papol an mangi'wah nan tu'yap nan baybay ya nan aton nan lala'i ya babain mumpohhodan.

- 20 Hay pangat nan mi'ilala'i ya iluktapna nan ahawana ya ahi mohpe e mun'amoh ya alyonay, Ma'id attog ha nibahhoh inat'u.
- 21 Wadaday opat an adi ahan maphod an ma'ma'at hitun luta
- 22 an datuwe ya nan himbut mu indani ya numbalin hi patul ya nan paddungnay ma'id ha nomnomna mu hiyay maphod di anona
- 23 ya nan babain ma'id ha mamhod i hiya mu indani ya nalahin ya nan himbut an babai mu indani ya hiyay nihukkat hinan ud baal i hiya an babai.
- 24 Hitun luta ya waday opat an nat'onat'on an ta'on on kikitangda mu na'ala"ingda.
- 25 Datuwe ya nan gulom te ta'on hi ma'id ha bikahda mu tiyalgo'e ya hinumludan mangigadaan hi anonda
- 26 ya nan kuneho te ta'on on adida mabikah mu abalinanda damdaman mangiphod di baledah nan doplah
- 27 ya nan dudun te ta'on hi ma'id ha patulda ya napanuh di atondan mange
- 28 ya nan banbanaggo te mabalin an piditon mu mabalin bon wadadah nan balen di patul.
- 29 Ya wadada boy opat hinan limmun Apu Dios an maphod hi tigon di panallanda.
- 30 Datuwe ya nan layon an abikbikahan hi an namin di animal ta hiya nan ma'id ha tumakutana
- 31 ya nan tangbal an gulding ya nan kawitan ya nan aton nan patul an dumallan hi way hanggab nadan tindaluna.

³² Hi'on mumbaktu'a onu munnomnom'ah adi maphod hi atom ya udu'dulnay duminong'a ni' ta munnomnomnom'a. ³³ Te umat hinan gatas an kiwakiwalon'e ya lo'tat ya kumohdol. Ya huntukon'e bo nan olong ya dumala. Ya atbohadin attaon'en pabungoton di ibba ya waday mun'a"awit.

31

¹ Datuwe nan imbagan nan patul an hi Lemuel an intugun inana i hiya. ² Alyonay, Imbabale', he"a ya nawada'a an gapu ta hiyay imbagabaga' i Apu Dios hi ma'at ot hiya nan donglom tun tugun'un he"a. ³ Bokon hay binabai di pangiyayam hi pihhum ya bikahmu te hiyah naey lummuh nababhahan di udum an patul. ⁴ Ya donglom Lemuel tun ibaga' te hay patul ya adi e mangmanginum. Ya bokon hay na'ingil an ma'inum di nonomnomona. ⁵ Te mabutong'e ya linglingona nan ni'uldin ya aggena inat nan lebbengnan ma'at hinadan nun'awotwot. ⁶ Hay mabalin hi manginum hinan na'ingil an ma'inum ya nan mun'atte'atte an adi pa"itpol hi dogohna. ⁷ Ta uminum'e ya alina ya malinglingling bahan hidiyen punligatana.

⁸ Ya he"an patul di mangihapit hinadan mahmahmo' an adida abalanan an mangibagah nan lebbengnan ma'at i dida. ⁹ Ot mahapul an boddangam dida ya ta nipto' di atom an mangipanuh i dida ta adida makuluk.

Nan Babain Ahawa An Maphod Di Pangiyena

¹⁰ Naligat an hama'on di linala'i nan babain maphod di pangiyena an paddungnay nabalbalol mu nan nabalol an batu.

¹¹ Ta ma'dinnol nan ahawanan lala'i i hiya an namamah nan atonan mangipapto' hinan bino'lada ta adida makulangan hinan mahapulda. ¹² Ya minaynayun an maphod di pangatnan ahawana an ma'id ha atonah bumahbah i hiya. ¹³ Ya innilanan mumpilih nadan maphod an hinulid te pinhodnan abolon. ¹⁴ Ya mahlu bon e manigoh anondan hina'amma an ta'on on idawwi pangalana. ¹⁵ Ya adi mahuyyaman an bumangon ta wan e munha'ang hi anon nan pamilyana ya intuddunay tamuwan nadan puntamuwona. ¹⁶ Ya pa'annomnomona ni' on ahina hinubliyan ha luta. Ya inusalna nan bino'lana ta tanomanah greyp. ¹⁷ Ya mahlun tumamutamu te mabikah.

¹⁸ Ya ta'on boh on nahdom on muntamu ya waday hilbin nadan tamuna. ¹⁹ Ya hiya boy mumpudun ta abolona ta iphodnah agamidonda. ²⁰ Ya innilanan hummo' hinadan nun'awotwot ya nadan mahapulnay boddang. ²¹ Ya adi minomnoman hinan kumog onu lowang te indadaana tuwaliy ma'atung an lubang nan pamilyana. ²² Ya hiya boy mangapyah iyabo'dah nan alo'anda. Ya maphod di tigona te munlubung hi maphod an linen. ²³ Ya nan ahawanan lala'i ya innilani di tatagu te hiyay ohan mibilang hi mangipangpangulu i didan bimmoble.

²⁴ Ya hay udum hi aton nan babai ya mangiyammah udum an linen an lubang ya bal'oh ta inginana. ²⁵ Ya waday pamiyal di

tatagun hiya. Ya adi minomnoman hinan ma'at hi udum hi algo. ²⁶ Ya ma'uley panapitna ya nala'ing an muntugun. ²⁷ Ya ipapto'nay pamilyana ya adi ma'ahigga. ²⁸ Ta mun'am'amlong nadan imbabalenan hiya. Ya atbohadin nanongnan haphapiton ahawanay amaphod di pangatna. ²⁹ Ta alyonay, Dakol di binabain maphod di pangiyem"eda mu impohpohod di pangiyem".

³⁰ Nan maphod an tigon di ohan tagu ya uma"ul te mabalin an maluman. Mu nan babain waday takutna i Apu Dios ya mapemanan. ³¹ Ot nan athidin babai di midattan hi gungguna ta hiyay bino'lana. Ot lebbengnan lispituwon di tatagu an gapuh nan maphod an atona.

Nan Hapit Apu Dios
Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec